Onderzoek en monitor jongeren in kwetsbare positie

RMC-subregio Amstelland en de Meerlanden

Mariska Roelofs
Rita Kennis
Ton Eimers

Nijmegen, 11 juni 2020

KBA Nijmegen

Projectnummer: 2019.988

© 2020 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 1
1.1 Achtergrond 1
1.2 Onderzoeksvragen en -opzet 1
1.3 Leeswijzer 2

2 Monitor jongeren in kwetsbare positie 3
2.1 Huidige inrichting en vormgeving monitor JIKP 3
2.2 Zicht op jongeren in kwetsbare positie 4
2.3 Verbeterwensen ten aanzien van monitor 6

3 Begeleiding bij doorstroom of terugkeer naar (vervolg)onderwijs 9
3.1 Uitstroomproces en -begeleiding naar (vervolg)onderwijs 9
3.1.1 Administratief en procedureel 9
3.1.2 Begeleiding door de scholen 12
3.2 Begeleiding bij dreigende uitval of terugkeer naar onderwijs 18

4 Begeleiding bij plaatsing arbeidsmarkt en dagbesteding 21
4.1 Begeleiding bij plaatsing op de arbeidsmarkt 21
4.2 Begeleiding bij overstap naar dagbesteding 25
4.3 Ervaringen en verbeterwensen ondersteuningsaanbod 26

5 Conclusies en aanbevelingen 31
5.1 Beantwoording onderzoeksvragen 31
5.2 Conclusies 33
5.3 Aanbevelingen 35

Bijlage 1 – Overzicht geïnterviewde personen 37

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De minister van OCW wil voor jongeren in een kwetsbare positie (JIKP) de risico's op uitval beperken en passende begeleiding voor deze jongeren versterken. Daarom hebben burgemeesters en wethouders sinds 1 januari 2017 de taak om de doelgroep jongeren in een kwetsbare positie te volgen. Deze taak is bij de RMC belegd. Per 1 januari 2019 is deze taak wettelijk verankerd.
Zowel preventief als curatief dient er zicht te zijn op de groep jongeren in kwetsbare positie, zodat er tijdig begeleiding geboden kan worden als uitval dreigt of begeleiding richting school, dagbesteding of arbeid nodig is. De afgelopen twee jaar hebben de gemeenten binnen de regio Amstelland en de Meerlanden[1] (Aalsmeer, Amstelveen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel en Uithoorn), de scholen en overige ketenpartners gewerkt aan het inrichten van de monitor en het begeleiden van de doelgroep. Omdat de doelgroep divers is, zijn de ondersteuningsbehoeften ook divers.

Bij 'jongeren in een kwetsbare positie' gaat het om jongeren die onderwijs volgen in het praktijkonderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs, het vmbo (basisberoepsgerichte leerweg) en de entreeopleiding. Wanneer zij na een jaar de overstap maken naar het (vervolg) mbo of de arbeidsmarkt behoren zij tot de definitie van een 'jongere in een kwetsbare positie'.
Jongeren in kwetsbare positie die niet overstappen naar vervolgonderwijs krijgen – waar nodig – ondersteuning bij het verwerven van een duurzame plek op de arbeidsmarkt.
Uitgangspunt is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van scholen en gemeenten om deze groep te ondersteunen. De leverende school zorgt voor een vervolgtraject, bereidt de jongere voor op de vervolgstap en werkt met RMC/gemeente samen om voor een goede overdracht naar de arbeidsmarkt te zorgen. Partijen in de regio hebben afgesproken om de doelgroep in een monitor te volgen. Omdat de doelgroep zeer divers is en iedere deelgroep een specifieke aanpak vraagt, heeft de regio Amstelland en de Meerlanden behoefte aan meer inzicht in wat werkt en wat niet werkt in de begeleiding en monitoring van jongeren in kwetsbare positie, met het doel preventief en risico gestuurd te werken. De subregio Amstelland en de Meerlanden heeft KBA Nijmegen gevraagd een onderzoek uit te voeren naar de aanpak en monitor van jongeren in een kwetsbare positie in de subregio.

In deze rapportage wordt verslag gedaan van het onderzoek dat door KBA Nijmegen is uitgevoerd. De rapportage beschrijft de situatie in de regio van vóór de coronacrisis. In de volgende paragrafen wordt een korte toelichting gegevens op het uitgevoerde onderzoek.

1.2 Onderzoeksvragen en -opzet

Het onderzoek richt zich op het in beeld brengen van het begeleidingsaanbod en de ondersteuningsmogelijkheden voor jongeren in kwetsbare positie: uitstroomproces en -begeleiding vanuit

1 Regio Amstelland en de Meerlanden is – net als regio Amsterdam-Diemen en regio Zaanstreek-Waterland – een subregio van de RMC-regio 'Agglomeratie Amsterdam' (regio 21). Binnen deze RMC-regio werken wethouders, schoolbesturen MBO en directeuren samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs bestuurlijk samen in het kader van de aanpak voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie.

de scholen, ondersteuningsmogelijkheden bij plaatsing op de arbeidsmarkt en bij de overstap naar dagbesteding. Het onderzoek maakt ook duidelijk welke mogelijkheden tot verbetering de betrokken partijen in de regio zien. Daarnaast is in het onderzoek aandacht voor de inrichting van en verbeterwensen ten aanzien van de JIKP-monitor.

De onderzoeksvragen luidden als volgt:

1. Welke afspraken kunnen gemaakt worden met de scholen met betrekking tot preventie van voortijdig schoolverlaten bij de overstap naar vervolgonderwijs en/of werk?
2. Wat werkt bij de overstap (Overstapdashboard evalueren en andere overstapacties)?
3. Wat zijn effectieve acties na ontvangst van de DUO-gegevens van jongeren in een kwetsbare positie in november (dus na overstap)?
4. Voldoet het huidig aanbod voor de (hulp)vragen van jongeren in kwetsbare positie?
5. Op welke momenten is de jongere in een kwetsbare positie in beeld en met welke ondersteuningsvraag?

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, is relevante documentatie geanalyseerd (deskresearch) en zijn interviews gehouden met contactpersonen van alle direct betrokken organisaties: scholen voor praktijkonderwijs, vmbo, voortgezet speciaal onderwijs, mbo (entree), samenwerkingsverband passend onderwijs vo, gemeenten (RMC, werk & inkomen) en andere betrokken partijen (arbeidstoeleiding, jeugdhulp). De bijlage biedt een overzicht van de gesproken personen. In de interviews is ingegaan op het begeleidingsaanbod voor jongeren in een kwetsbare positie en de rol van de betrokken partijen, maar is ook aandacht besteed aan de inrichting en verbetermogelijkheden van de JIKP-monitor

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk staat de monitor van jongeren in kwetsbare positie centraal. Ingegaan wordt op de inrichting van de monitor, het zicht op de doelgroep en op wensen en mogelijkheden om de monitor te verbeteren. In hoofdstuk 3 besteden we aandacht aan het begeleidingsaanbod voor jongeren in kwetsbare positie bij de doorstroom of terugkeer naar (vervolg)onderwijs. In hoofdstuk 4 doen we dat voor het aanbod gericht op toeleiding naar werk en dagbesteding. De rapportage sluit in hoofdstuk 5 af met de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

2 Monitor jongeren in kwetsbare positie

De minister van OCW wil voor jongeren in een kwetsbare positie de risico's op uitval beperken en passende begeleiding voor deze jongeren versterken. Daarom hebben burgemeesters en wethouders sinds 1 januari 2017 de taak om de doelgroep jongeren in een kwetsbare positie te volgen. Deze taak is bij de RMC belegd. Per 1 januari 2019 is deze taak wettelijk verankerd.
Zowel preventief als curatief dient er zicht te zijn op de groep jongeren in kwetsbare positie, zodat er tijdig begeleiding geboden kan worden als uitval dreigt of begeleiding richting school, dagbesteding of arbeid nodig is. De afgelopen twee jaar hebben de gemeenten binnen de regio Amstelland en de Meerlanden, de scholen en overige ketenpartners gewerkt aan het inrichten van de monitor en het begeleiden van de doelgroep. Hoewel binnen de AM-regio een algemene aanpak wordt gehanteerd waar de betrokken partijen overeenstemming over hebben bereikt, is de uitvoering sub-regionaal ingestoken.

2.1 Huidige inrichting en vormgeving monitor JIKP

Subregio Amstelland
In de monitor wordt informatie over jongeren in kwetsbare positie op verschillende momenten en uit verschillende systemen gekoppeld en bij elkaar gebracht.
In april verzamelen betrokken medewerkers van de RMC-contactgemeente Amstelveen bij de pro-, vso- en vo-scholen namen van de JIKP'ers. Dit is een preventieve actie. De betreffende jongeren worden (te zijner tijd) ook zichtbaar in het overstapdashboard. Met deze acties wil men de jongeren vroeg/tijdig in beeld brengen, zodat men deze jongeren kan volgen en ervoor kan zorgen dat ze goed terechtkomen.
Medio oktober worden de definitieve inschrijvingen bij onderwijsinstellingen bekend en in november krijgt de RMC-contactgemeente via DUO op persoonsniveau informatie over wie de JIKP'ers zijn ('startset' genoemd). De gemeenten (en scholen) kunnen zelf aan de hand van deze informatie (startset) de JIKP'ers volgen in de maandrapportages verzuim en vsv. Verder koppelt de gemeente verschillende gegevens aan de namen van de JIKP'ers, bijvoorbeeld gegevens van het Inlichtingenbureau (over werk en inkomen) of gegevens over jongeren die al bekend waren bij de gemeente (uit bijvoorbeeld eerder contact door Leerplicht/RMC/Werkplein met/over een jongere). De RMC-medewerkers kunnen ook gegevens raadplegen via Suwinet-Inkijk (onder andere inkomensverhoudingen, uitkeringsaanvragen, uitkeringsverhoudingen, bijzondere bijstand, re-integratie). Deze gegevens zijn alleen beschikbaar over vsv'ers (van 16/17-jarigen zijn geen gegevens bekend).
Met de verschillende informatiebronnen wordt geprobeerd een compleet overzicht te krijgen. Dat lukt echter niet volledig. Er zitten 'gaten' in de informatie. Met name de ondersteuningsbehoefte of - vragen van de jongeren zijn niet altijd goed in beeld. Daarnaast is weinig zicht op eventuele betrokkenheid van externe hulpverlening en van WMO. Om die gaten te vullen, worden de jongeren benaderd. Men probeert de jongeren te spreken en zo ontbrekende informatie te achterhalen.

Gemeente Haarlemmermeer
In de gemeente Haarlemmermeer wordt de monitor 'curatief' gebruikt. Men richt zich op jongeren – al dan niet in kwetsbare positie – die reeds zijn uitgevallen en niet op dreigend voortijdig schoolverlaters of JIKP'ers die nog ingeschreven staan bij een onderwijsinstelling.
Oorspronkelijk was een 'preventieve monitor' beoogd. Circa twee jaar geleden startte men in de gemeente met een project gericht op het bieden van begeleiding aan alle leerlingen op het vmbo-bb en pro/vso om te voorkomen dat zij zouden uitvallen (preventie). Vmbo-scholen bleken echter meer behoefte te hebben aan het monitoren van leerlingen bij wie sprake was van zorgen en de casussen op pro- en vso-scholen vereisten zodanig veel specialisme dat een overlegvorm de voorkeur had. Ook bleek in de praktijk dat de aangescherpte privacywetgeving ervoor zorgde dat de gemeente geen gegevens met scholen en ouders mocht delen en dat het merendeel van de beoogde doelgroep na het eindexamen zonder problemen doorstroomde naar een vervolgopleiding. Om die reden is besloten de monitor niet preventief maar curatief in te richten. Jongeren in kwetsbare positie komen pas in beeld bij de gemeente op het moment van uitval. Scholen hebben (vermoedelijk) wel in beeld welke jongeren dreigend voortijdig schoolverlaters zijn, maar deze jongeren komen doorgaans te laat bij de gemeente in beeld; pas op het moment dat de school alles heeft geprobeerd om uitval te voorkomen, maar zonder succes. Hierdoor is het voor RMC moeilijk om nog tijdig begeleiding te bieden, omdat de resterende periode tot de start van het nieuwe schooljaar te kort is om de jongere terug te begeleiden naar onderwijs.

Voor de curatieve monitoring worden inkomensgegevens en SUWI-gegevens gekoppeld aan de vsv-lijst van OCW (DUO). Voortijdig schoolverlaters die tot de doelgroep JIKP behoren, worden vaker gemonitord worden dan de 'reguliere' voortijdig schoolverlaters. De 'JIKP voortijdig schoolverlaters' worden vier tot zes keer per jaar benaderd om te monitoren of hun situatie gewijzigd is en/of zij al werk hebben terwijl de 'reguliere' voortijdig schoolverlaters twee keer per jaar benaderd worden. Tevens telt de monitor verzuimacties en andere handelingen.

2.2 Zicht op jongeren in kwetsbare positie

Subregio Amstelland
In hoeverre de jongeren in kwetsbare positie in beeld zijn bij het RMC varieert per moment. Gaandeweg het schooljaar wordt de monitor 'gevuld' met behulp van de verschillende informatiebronnen, zoals hiervoor benoemd. Bij circa een vijfde van het totaal aantal JIKP'ers is er sprake van een 'gat' in de informatie en moeten de jongeren benaderd worden om de 'gaten' te vullen. Men heeft bij deze groep JIKP'ers nog geen goed zicht op het type jongeren dat het betreft en hun ondersteuningsvraag. Het gaat om een zeer gevarieerde groep. Nader onderzoek wijst uit dat het onder andere gaat om jongeren die van het praktijkonderwijs komen (die geen vsv'er zijn, omdat zij niet kwalificatieplichtig zijn), maar ook om jongeren van een vso-school waarbij er geen inkijk mogelijk is in SUWI. Vaak is bij de praktijkschool of de vso-school wel bekend wat de status is van de jongere en of hij/zij bijvoorbeeld een arbeidscontract heeft, maar is deze informatie nog niet bekend bij het RMC. Medewerkers van pro- en vso-scholen hebben circa twee keer per jaar (soms vaker) contact met de uitgestroomde jongeren (tot twee jaar na uitstroom) om te horen hoe het gaat en wat hun status is. Deze informatie wordt echter niet 'automatisch' gedeeld met de RMC-contactgemeente, o.a. als gevolg van de regelgeving rondom privacy.

Gemeente Haarlemmermeer
Jongeren in kwetsbare positie zijn doorgaans in beeld bij de gemeente (RMC) vanaf het moment dat zij uitvallen en niet de overstap maken naar een vervolgopleiding. Hiervoor kwam reeds aan de orde dat de monitor in de gemeente Haarlemmermeer zich richt op jongeren die zijn uitgevallen, zowel uitgevallen JIKP'ers als 'reguliere' voortijdig schoolverlaters. JIKP'ers die *dreigen* uit te vallen, zijn bij de gemeente dus niet in beeld.
Van zowel de JIKP'ers die zijn uitgevallen als de 'reguliere' voortijdig schoolverlaters in de regio is volgens betrokkenen een vrij accuraat beeld in termen van 'namen en rugnummers'. De tijdigheid waarmee zij in beeld komen en aanvullende informatie over een jongere, zoals de ondersteuningsvraag, is soms echter een probleem. Dat is met name het geval als de jongere al uitgevallen is; deze informatie kan beter in kaart gebracht worden als er nog contact met de school is. Als de voortijdig schoolverlaters eenmaal in beeld zijn, worden zij benaderd door de gemeente om ontbrekende informatie te achterhalen en om hun status in beeld te brengen. Omdat uitgevallen JIKP'ers vaker benaderd worden zijn zij over het algemeen iets beter in beeld dan de reguliere vsv'ers.

In de gehele regio Amstelland en de Meerlanden geldt dat het zicht op (informatie over) de JIKP'ers bij het RMC bemoeilijkt wordt doordat:

- deze groep 'versnipperd' is over de verschillende scholen in de verschillende gemeenten.
- informatie over JIKP'ers, die bekend is bij de scholen, niet vanzelfsprekend (tijdig) terecht komt bij de betrokken (contact)gemeente.
- de scholen in de regio verschillende contactpersonen hebben (Leerplicht/RMC/trajectbegeleider) bij verschillende gemeenten.
- informatie bekend bij betrokkenen in de verschillende gemeenten niet altijd (tijdig) terecht komt bij het RMC, waar de monitor JIKP is ingericht.
- niet alle informatie over JIKP'ers uitgewisseld *mag* worden vanwege de AVG of zonder toestemming van ouders bij jongeren tot 18 jaar.
- systemen met daarin informatie over JIKP'ers niet altijd aan elkaar gelinkt kunnen en/of mogen worden.
- de informatie ingelezen in de monitor veelal handmatig moet worden doorlopen op veranderingen (in bijvoorbeeld werkstatus, inkomensgegevens), omdat geautomatiseerde signalen niet (altijd) mogelijk zijn.

Zoals gezegd zijn de jongeren in kwetsbare positie 'versnipperd' over verschillende scholen in de verschillende gemeenten in de regio. Vaak zijn zij wel in beeld bij de scholen, maar is het niet vanzelfsprekend dat informatie over de JIKP'ers terecht komt bij de betrokken contactgemeente – waar de monitor JIKP is ingericht. Tussen school en Leerplicht/RMC zitten verschillende 'schakels' waar informatie over de doelgroep kan 'achterblijven'.
JIKP'ers komen bijvoorbeeld via spreekuren, zorgadviesteams (ZAT's), multidisciplinaire overleggen, verzuimmeldingen, uitstroomoverleggen terecht bij Leerplicht/RMC. Omdat elke leerplicht-/RMC-medewerker gekoppeld is aan een deel van de scholen in de regio is de informatie over de JIKP'ers ook versnipperd over verschillende medewerkers. Daarnaast kan er informatie beschikbaar zijn over JIKP'ers bij andere medewerkers van de gemeenten in de regio (jeugd, jongerenwerk, werkplein etc.), bij medewerkers van gemeenten buiten de regio of bij externe partijen (bijvoorbeeld hulpverlenende partijen) binnen of buiten de regio. Om JIKP'ers tijdig in beeld te krijgen, in de monitor een compleet en up-to-date overzicht te krijgen van deze jongeren en om ze tijdig en passend te kunnen begeleiden, moet deze informatie allemaal bij elkaar komen. Om dit te realiseren zijn er plannen (bijvoorbeeld 'Sluitende aanpak jongeren') geschreven en zijn

medewerkers aangesteld die zich (onder andere) richten op een betere informatie-uitwisseling en de ‘verbinding’ tussen de diverse betrokken partijen in de regio. Er is sprake van een positieve ontwikkeling, maar volgens de gesproken betrokkenen zijn op dit punt ook nog veel stappen te zetten.

Tegelijkertijd geeft een deel van de gesproken betrokkenen van scholen en gemeenten expliciet aan (meer) informatie, beschikbaar in de monitor, te willen ontvangen. Vanuit een praktijkschool wordt aangegeven dat er behoefte is aan informatie over de uitgestroomde JIKP’ers, omdat deze gegevens gebruikt kunnen worden om de ondersteuning van de huidige leerlingen (onder andere bij de overstap) te optimaliseren. Vanuit één van de gemeenten binnen de subregio wordt opgemerkt dat zij geen compleet overzicht heeft van de doelgroep jongeren in kwetsbare positie. Vaak komen JIKP’ers pas in beeld op het moment dat zij een uitkering aanvragen bij de betreffende gemeente. Het complete overzicht dat de RMC-contactgemeente heeft, wordt volgens de gesproken betrokkene niet standaard gedeeld met de overige gemeenten binnen de subregio. Dat betekent dat lokale partijen die JIKP’ers begeleiden door een gebrek aan contact en afstemming met het RMC geen zicht hebben op de gehele doelgroep. De wens bestaat om duidelijk inzicht te hebben in de complete doelgroep en hun status. Als de gemeente de JIKP’ers tijdig in beeld heeft, kan men preventiever handelen (en daarmee mogelijk instroom in uitkering voorkomen). Vanuit een andere gemeente wordt aangegeven dat het hebben van een compleet overzicht ook wenselijk is om te bepalen of er wel een begeleidingstraject ingezet moet worden. Soms krijgen jongeren al van (meerdere) andere partijen (bijvoorbeeld hulpverlening) begeleiding en is een extra begeleidingstraject vanuit de gemeente overbodig of niet wenselijk op dat moment.

Concluderend, een compleet zicht op de jongeren in kwetsbare positie en het op basis daarvan kunnen bieden van tijdige en passende begeleiding vraagt om ‘tweerichtingsverkeer’ in de informatie-uitwisseling. Het is van belang dat (up-to-date) informatie over de JIKP’ers, bekend bij verschillende partijen in de regio, ‘samenkomt’ in de monitor JIKP van het RMC. Nu hebben verschillende partijen in de regio een ‘stukje’ informatie over de jongeren in kwetsbare positie. Tegelijkertijd is het voor het kunnen bieden van tijdige en passende ondersteuning aan deze jongeren belangrijk dat de beschikbare en relevante informatie over de jongeren ook weer terecht komt bij de partijen die de begeleiding moeten bieden. Dit vraagt om nauwe samenwerking en afstemming tussen de verschillende betrokken partijen in de regio en om goede en duidelijke afspraken rondom de privacy.

2.3 Verbeterwensen ten aanzien van monitor

Uit de interviews komen verschillende wensen en mogelijkheden naar voren om de monitor te verbeteren. Vanuit het RMC richten deze wensen zich in eerste instantie op het krijgen van een volledig(er) beeld van de jongeren in kwetsbare positie. Vanuit RMC Amstelland worden de volgende wensen specifiek benoemd:

- Men wil graag alle jongeren in kwetsbare positie in beeld hebben vóór de overstap naar vervolgonderwijs, arbeid of dagbesteding. Deze jongeren zouden allemaal gescreend moeten worden en niet enkel een screening op ‘signalen’. De gemeente Haarlemmermeer heeft dit in het verleden geprobeerd op te zetten, maar zonder succes omdat de behoefte daaraan bij de scholen ontbrak.
- Men vindt het belangrijk dat scholen gegevens over jongeren goed invullen in het overstapdashboard en communiceren met het RMC, zodat er een complete(re) set informatie ontstaat.

Op dit punt is een positieve ontwikkeling zichtbaar, maar er is ruimte voor verbetering in de regelmaat en nauwkeurigheid van de informatieverwerking.

- Men zou graag meer informatie krijgen over de jongeren ten aanzien van inkomen, dagbesteding, zzp, etc. Over dergelijke informatie mag het RMC niet beschikken; dit is niet wettelijk geregeld. Ook zou men zou graag meer mogelijkheden hebben (in het kader van de privacywetgeving) om relevante informatie over een jongere te verkrijgen. De mogelijkheden hiertoe – en de organisatorische voorwaarden hiervoor – zouden onderzocht kunnen worden.

Andere verbeterwensen richten zich op de slag die moet worden gemaakt *na* het in beeld brengen van de jongeren in de monitor: bij welke jongeren moet actie ondernomen worden (en is een aanpak (het meest) nodig), welke actie kan en moet ondernomen worden (en door wie). Het RMC moet de JIKP'ers 'oppakken', maar is nog zoekende naar de meest geschikte werkwijze en aanpak. Er is behoefte aan 'tools'; wat kan men de verschillende jongeren bieden? Stel dat JIKP'ers willen gaan werken; is er zicht op banen voor deze doelgroep en zijn werkgevers bereid om deze jongeren een baan aan te bieden? Welk aanbod is mogelijk voor jongeren die zijn opgenomen in het doelgroepregister en voor jongeren die niet zijn opgenomen in het doelgroepregister. Betrokkenen geven aan hier zelf ook een antwoord op te kunnen vinden door in overleg te gaan met relevante partijen, maar op dit moment is nog geen duidelijk beeld van de mogelijkheden en het ondersteuningsaanbod in de regio. Nauwe samenwerking, afstemming en verbinding tussen de betrokken partijen in de regio is van belang om hier zicht op de krijgen.

Ook voor de monitor in de gemeente Haarlemmermeer is het onderscheid zichtbaar in verbeterwensen die zich richten op het (tijdig) verkrijgen van een compleet beeld van de JIKP'ers en verbetermogelijkheden gericht op de begeleiding van JIKP'ers[2]:

- Het RMC zou dreigend voortijdig schoolverlaters en JIKP's – en hun ondersteuningsbehoeften – graag eerder in beeld hebben (dit geldt met name voor het pro, vso en entree-onderwijs). Hoewel de school de eerste stappen hoort te zetten bij verzuim, jongeren in kwetsbare positie en dreigend voortijdig schoolverlaten, is het tevens van belang dat zij het RMC op tijd inschakelt als het niet lukt om zelf een passend traject te bieden aan een jongere. In de huidige situatie krijgt het RMC onvoldoende informatie verstrekt over deze groep jongeren, waardoor relatief laat een traject gestart kan worden. Aangegeven wordt dat het RMC meer initiatief en assertiviteit zou mogen tonen om deze informatie te achterhalen. Tegelijkertijd moeten scholen een concrete hulpvraag formuleren en het RMC tijdig inschakelen als het hen niet lukt de juiste ondersteuning te bieden ter voorbereiding op uitstroom en/of als het niet lukt dreigend vsv'ers passend te ondersteunen. Een kritische en intensieve samenwerking tussen school en RMC zou verbetering kunnen brengen in het preventief handelen.
- Het RMC zou graag meer kwalitatieve verzuimmeldingen krijgen, zodat zij een onderscheid kunnen maken in de jongeren bij wie een traject gestart moet worden en bij wie (nog) niet.
- Het RMC heeft behoefte aan meer inzicht in en duidelijkheid over de verschillende fases van het uitstroomproces. Dit is nodig om te bepalen op welke momenten gedurende een (school)jaar uitstroomoverleggen het beste plaats kunnen vinden om dreigend voortijdig schoolverlaters op passende wijze te kunnen begeleiden. Op welk moment in het jaar kan inzichtelijk gemaakt worden bij wie er 'overstapzorgen' zijn en op welke momenten in het jaar kan een school besluiten om de gemeente in te schakelen? Ook is er de wens om 'standaardafspraken' te maken over de taken en verantwoordelijkheden van de school en de gemeente/RMC, zodat het traject van de jongere zo snel mogelijk op gang komt.

2 Deze verbeterwensen zijn deels inherent aan het onderhavige onderzoek, waarin een antwoord op een aantal van deze vragen wordt gegeven.

- Het RMC zou graag willen dat er meer bekendheid ontstaat bij jongeren omtrent de mogelijkheden na uitval en hun toekomstperspectief. Hoewel jongeren die uitvallen goed in beeld zijn, is het lastig om hen te pakken te krijgen. Ook op dit gebied is een methodische aanpak wenselijk, zodat voor de jongere duidelijk is waar naartoe gewerkt wordt en wat de verschillende mogelijkheden zijn na uitval.

3 Begeleiding bij doorstroom of terugkeer naar (vervolg)onderwijs

Het begeleidingsaanbod voor en de wijze waarop ondersteuning wordt geboden aan jongeren in kwetsbare positie hangt af van de 'bestemming' van de jongeren: waar is de door- of uitstroom op gericht? In grote lijnen gaat het om de volgende mogelijkheden: doorstroom naar vervolgonderwijs (van vmbo-b, vso of pro naar mbo, van entree naar mbo-niveau 2) ofwel uitstroom richting werk of dagbesteding. Daarnaast zijn er jongeren in kwetsbare positie die dreigen uit te vallen of al zijn uitgevallen en die weer terug naar school willen/moeten.
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het begeleidingsaanbod voor jongeren in kwetsbare positie die doorstromen naar vervolgonderwijs of naar onderwijs willen terugkeren. Tevens wordt aandacht besteed aan de ervaringen met het begeleidingsaanbod voor jongeren in kwetsbare positie en verbeterwensen en -mogelijkheden ten aanzien van het aanbod.

3.1 Uitstroomproces en -begeleiding naar (vervolg)onderwijs

In eerste instantie zijn scholen zelf aan zet om de jongere in kwetsbare positie te begeleiden bij de overstap of doorstroom naar een vervolgopleiding. Als de scholen er zelf niet uitkomen of hulp kunnen gebruiken, schakelen zij Leerplicht/RMC in.

Administratief en procedureel wordt het overstapproces in de regio gevolgd met het Overstapdashboard vo-mbo, in combinatie met 'uitstroomoverleggen' tussen scholen en gemeenten. Naast deze meer administratieve/procedurele manier om de overstap goed te laten verlopen, wordt er door de scholen ook meer inhoudelijke begeleiding geboden aan jongeren in de overstap of doorstroom naar een vervolgopleiding. Beide vormen van ondersteuning worden hieronder afzonderlijk beschreven.

3.1.1 Administratief en procedureel

Overstapdashboard
Het Overstapdashboard volgt het overstapproces v(s)o-mbo en ondersteunt verschillende betrokken binnen het v(s)o, mbo en de gemeenten bij het inzichtelijk maken van leerlingen die overstappen. Vanuit de gedachte om 'geen leerling uit het oog te verliezen' is men in 2018 binnen de regio gestart met het Overstapdashboard. Door het dashboard te vullen met informatie over de overstap kan men controleren of de overstap gemaakt wordt, tijdig signaleren of er 'stagnaties' in de overstap zijn en daarmee (dreigend) voortijdig schoolverlaten voorkomen.

Het Overstapdashboard richt zich op de overstap v(s)o-mbo (en wordt niet toegepast door pro, entree). Bestuurders (wethouders onderwijs, vo en mbo) van de Agglomeratie Amsterdam hebben een Bestuurlijke Themagroep (BTG) geïnstalleerd om het proces omtrent het Overstapdashboard aan te sturen. De beheerdersorganisatie Overstapdashboard zorgt voor toegang, beheer, instructie en spreekt partijen aan op het gebruik van het dashboard. De beleidsgroep Overstapdashboard adviseert de BTG Overstapdashboard (de RMC-coördinator subregio Amstelland neemt deel namens de twee subregio's van Amstelland en de Meerlanden).

Vo-scholen en mbo-instellingen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de overstap(procedure). Zij gebruiken het Overstapdashboard voor monitoring, controleren of de overstap van v(s)o naar mbo wordt gemaakt, organiseren de overstap en hebben een 'aanjaagfunctie'. Leerplicht heeft volgens de gesproken betrokkenen een (beperkte) inzagefunctie in het systeem en kan voor de jongeren uit de eigen gemeente (op afstand) zien of scholen bezig zijn met het organiseren van de overstap (de kwalificatieplichtambtenaar van de subregio Amstelland heeft zicht op de jongeren van alle vier betrokken gemeenten). Benoemd wordt dat het uitstroomadvies van leerlingen voor Leerplicht niet zichtbaar is. Het mbo controleert of de leerling werkelijk begint met zijn opleiding en mocht dit niet het geval zijn dan meldt het mbo deze leerling aan bij Leerplicht/RMC als voortijdig schoolverlater.

In het Overstapdasboard zijn afspraken opgenomen over de verantwoordelijkheden en taken van diverse partijen in het kader van de preventie van voortijdig schoolverlaten onder jongeren op niveau 1. De decanen van vo-scholen hebben als voornaamste taak om de leerlingen die overstappen naar het mbo in kaart te hebben en contact te houden met zowel jongeren als ouders over de gekozen vervolgopleiding en of de jongere al daadwerkelijk is ingeschreven. Ook mbo-scholen dienen het overstapdashboard regelmatig en zorgvuldig te gebruiken als het gaat om het registreren van de stappen die tijdens het intake- en inschrijvingsproces genomen worden en om het uitwisselen van informatie met de vo-scholen.

De laatste jaren zijn een toenemend aantal scholen aangesloten bij het Overstapdashboard. Echter, het succes van het Overstapdashboard en het nut van de inzage ervan voor Leerplicht valt of staat met de manier waarop scholen het Overstapdashboard gebruiken. De regelmaat en nauwkeurigheid waarmee scholen de overstapinformatie en overige informatie (bijvoorbeeld 'gezakt', 'inschrijving havo', 'inschrijving particulier onderwijs', etc.) in het Overstapdashboard registreren zijn van groot belang. Scholen mogen zelf beslissen wie de registratie in het Overstapdashboard uitvoert. Op sommige scholen doen decanen dit bijvoorbeeld zelf, terwijl op andere scholen dit tot de taken van een administratief medewerker behoort (die niet persoonlijk bij de jongere is betrokken).

Vanaf september 2020 dient iedere school in het vmbo, pro en mavo de Voorziening Vroegtijdig Aanmelden mbo (VVA) te gebruiken. In de wetgeving rondom vroegtijdig aanmelden en toelatingsrecht worden mbo-instellingen verplicht om aan het voortgezet onderwijs door te geven wanneer een leerling van de betreffende school zich in het mbo heeft aangemeld. De VVA werkt als een soort 'postbus' voor de mbo-instellingen. Via die postbus worden alle aanmeldingen die bij de mbo-instellingen binnenkomen, doorgestuurd naar de juiste instelling in het voortgezet onderwijs of naar de woongemeente van de leerling. Om dit te realiseren is de mbo-instelling verantwoordelijk voor het verzorgen van een goede registratie. Er moeten, volgens de wetgeving, vijf statussen worden doorgegeven: 1) aangemeld, 2) aan de betrokkene is een onderwijsovereenkomst aangeboden, 3) de aanmelding leidt niet tot een inschrijving, 4) de aanmelding is ingetrokken, 5) de betrokkene is ingeschreven. Doel is om te bewaken dat leerlingen uit het voorgezet onderwijs aankomen in het mbo. Het programma VVA maakt het voor (scholen en gemeente in) de subregio Amstelland en de Meerlanden mogelijk om (ook) leerlingen, die zich aanmelden bij mbo-instellingen buiten de Agglomeratie Amsterdam te volgen. Om te anticiperen op de ontwikkeling van het Centraal Aanmelden MBO start in 2020 een pilot met een paar mbo-instellingen in de regio.

Ervaringen en verbeterwensen Overstapdashboard

- Het succes van het Overstapdashboard en het nut van inzage ervan door Leerplicht is, zoals benoemd, afhankelijk van de manier waarop scholen het dashboard gebruiken. Gebleken is dat niet alle scholen (decanen) de benodigde informatie regelmatig, tijdig en nauwkeurig in het Overstapdashboard registreren. Het komt elk jaar voor dat na de start van het schooljaar uit de leerplichtregistratie (half oktober) blijkt dat een kwalificatieplichtige jongere niet staat ingeschreven op een vervolgopleiding (en dus als absoluut verzuimer staat geregistreerd). Gesproken betrokkenen wijzen erop dat het contact dat vo-scholen onderhouden met ouders van leerlingen die overstappen naar vervolgonderwijs, niet altijd voldoende effectief is om de benodigde kwalitatieve informatie te achterhalen. Vo-scholen zouden beter in contact moeten zijn met de ouders over waar de jongere definitief ingeschreven wordt. Deze inschrijving zou ook daadwerkelijk gecontroleerd moeten worden. De schoolgebonden leerplichtambtenaar of de kwalificatieplichtambtenaar kunnen gedurende het overstapproces tot aan de zomervakantie benaderd worden door de vo-school als er mogelijk een probleem is bij de overstap van een jongere, maar dit moet wel tijdig gemeld worden. Het is de verantwoordelijkheid van zowel de vo-scholen als de mbo-instellingen om tot de start van het nieuwe schooljaar bij te houden wat de situatie van de jongere is. Als in oktober blijkt dat een jongere niet op een vervolgopleiding staat ingeschreven, zijn de opleidingen al vol en gestart en is de toegang gesloten met als gevolg dat jongeren thuiszitten tot de start van een nieuw instroommoment. Scholen hebben hun eigen toelatingsbeleid waar de leerplicht-/kwalificatieplichtambtenaar geen invloed meer op heeft. Daarbij is de jongere zelf niet altijd gemotiveerd om een andere studiekeuze te maken waar eventueel nog wel plek is.
  Hoewel inmiddels een decaan in de regio is aangesteld als ‘aanjager’ en aanspreekpunt om collega-decanen in de regio te stimuleren het Overstapdashboard actief te gebruiken, blijft het vullen van het overstapdashboard met betrouwbare en kwalitatieve informatie een verbeterpunt voor zowel de decanen binnen het vo als voor de intakers van het mbo. Om betrouwbare en kwalitatieve informatie te verkrijgen, is het belangrijk dat de decanen van de vo-scholen intensief contact onderhouden met ouders over de daadwerkelijke inschrijving op een opleiding van jongeren. Daarnaast zouden, volgens de gesproken betrokkenen, de taken met betrekking tot het verzamelen van betrouwbare en kwalitatieve informatie en het vullen van het Overstapdashboard binnen de organisatie van scholen beter belegd moeten zijn.
- Ook zouden betrokkenen het wenselijk vinden als het Overstapdashboard tevens gevuld gaat worden met informatie over de overstap tussen mbo-niveau 1 en mbo-niveau 2 en welke acties reeds door de scholen zijn ondernomen om de doorstroom naar mbo-niveau 2 te stimuleren.
- Vanuit het voortgezet onderwijs wordt aangegeven dat niet alle functionaliteiten van het Overstapdashboard duidelijk en gebruiksvriendelijk zijn en dat niet alle mbo-opleidingen de gegevens tijdig in het Overstapdashboard verwerken. De snelheid van de informatieverwerking is een knelpunt voor het voortgezet onderwijs. Aangegeven wordt dat jongeren soms in het Overstapdashboard nog niet als ingeschreven staan bij een mbo-instelling, terwijl zij zich al wel hebben ingeschreven. Er is bij het voortgezet onderwijs weinig zicht op of jongeren de overstap naar het mbo maken en of zij na de zomervakantie daadwerkelijk starten op de opleiding waarvoor zij ingeschreven staan.
- Technisch gezien vraagt het systeem van het Overstapdashboard regelmatig onderhoud en dan kunnen de scholen geen gebruik maken van het systeem. Aangegeven wordt dat de scholen graag ook gebruik willen maken van het systeem als er sprake is van onderhoud.
- De landelijke Voorziening Vroegtijdig Aanmelden mbo (VVA) roept vragen op: wat als scholen straks wel in dit systeem kunnen en gemeenten niet (er moet nog bepaald worden hoe de

gemeentelijke koppeling gebruikt kan worden)? Hoe up-to-date blijft het Overstapdashboard als het scholen de VVA gebruiken? Moet het Overstapdashboard dan wel gehandhaafd worden? De invoering van de VVA brengt onzekerheid met zich mee ten aanzien van het (nut van het) Overstapdashboard.

Uitstroomoverleggen
Voor het pro, vso en entree wordt de overstap 'gemonitord' via uitstroomoverleggen tussen pro-/vso-scholen, mbo-instellingen en de gemeente. De focus van de uitstroomoverleggen ligt op leerlingen die uitstromen naar werk of dagbesteding en op leerlingen, waarbij Leerplicht/RMC (extra) ondersteuning kan bieden. Daarbij hebben zowel de pro-/vso-scholen als de gemeente een monitorfunctie ten aanzien van jongeren in kwetsbare positie, waardoor het nuttig is elkaars werkwijze te kennen.
Met de uitstroomoverleggen wil de gemeente vroegtijdig informatie inwinnen over dreigend vsv'ers. Het doel is om de uitstroom voor te bereiden, uitstroomwensen en ondersteuningsbehoeften van de jongeren duidelijk te hebben, en een zo passend mogelijk aanbod met betrekking tot uitstroom te bieden. Men wil zo vroeg mogelijk kunnen 'schakelen' en bijvoorbeeld – als dat de beste optie is – een leerling al halverwege het jaar uitschrijven en begeleiden naar een werkgever (in plaats van het einde van het schooljaar af te wachten). Het uitstroomoverleg dient tevens te verduidelijken bij welke jongeren zorg voorliggend is.
Bij een uitstroomoverleg gaan een leerplichtambtenaar en/of de trajectbegeleider samen met de school om tafel om te bespreken welke leerlingen een ondersteuningsbehoefte hebben en welke rol de school en de gemeente daarin kunnen spelen. Afhankelijk van de school wordt daarbij ingezet op bbl-trajecten of begeleid werk. De leerplichtambtenaar is op de hoogte van de ondersteuningsmogelijkheden binnen de regio en kan een leerling aanmelden (buiten de reguliere wachttijden voor aanvragen om).

Ervaringen en verbeterwensen uitstroomoverleggen
De ervaringen met de uitstroomoverleggen zijn volgens de betrokkenen tot nu toe overwegend positief. Opgemerkt wordt wel dat de gemeente bij het vso en de entreeopleidingen nog zoekende is; het verschilt per school wat en hoe intensief de rol van Leerplicht/MRC is met betrekking tot de begeleiding van jongeren in kwetsbare positie. Gebleken is dat het RMC een belangrijke schakel is tussen school en gemeente, omdat beide partijen een ander 'jargon' gebruiken. Voor de toekomst is het plan om ook jongeren zelf te betrekken bij uitstroomoverleggen om het aanbod en de mogelijkheden na uitstroom, ook bij hen, meer bekend en zichtbaar te maken en om te verduidelijken dat de jongeren ook bij de gemeente/RMC terechtkunnen met vragen.

3.1.2 Begeleiding door de scholen

Naast de meer administratieve/procedurele manier om de overstap goed te laten verlopen, bieden de scholen ook meer inhoudelijke begeleiding aan jongeren in de overstap of doorstroom naar een vervolgopleiding. Hoe de scholen dat doen, verschilt per onderwijstype.

Vmbo
Voor veruit de meeste overstappers vanuit vmbo-b vormt de overstap naar het mbo geen probleem. Bij leerlingen waarover voorafgaand zorgen zijn over de overstap en/of die zonder diploma naar niveau 1 gaan, is er een warme overdracht tussen vo en mbo. De warme overdracht houdt in dat er tussen het vo en mbo overleg plaatsvindt over de geschiktheid van de jongere voor de betreffende opleiding en over het advies van de vo-school met betrekking tot de vervolgopleiding.

Tevens wordt besproken of er sprake is van bijvoorbeeld problematische thuissituaties of andere factoren die het onderwijs kunnen belemmeren. Bij de warme overdracht is de zorgcoördinator van het mbo betrokken.
In principe heeft het voortgezet onderwijs (vmbo-b) na de zomervakantie geen rol meer, ook niet als de (bij een mbo-opleiding ingeschreven leerling) niet is gestart op het mbo. In het laatstgenoemde geval neemt de leerplichtambtenaar wel contact op met de school. Zeker als de leerplichtambtenaar geen contact krijgt met de leerling, kan inhoudelijke betrokkenheid van de school nodig zijn.
Op het niveau van individuele leerlingen zijn soms schoolcoaches (schoolmaatschappelijk werk vanuit het samenwerkingsverband/Altra College) betrokken bij de overstap vo-mbo. De schoolcoach biedt begeleiding aan leerlingen die om een bepaalde reden niet of niet volledig naar school gaan. Er kan dan 'privébegeleiding' aan huis worden gegeven om in een beter ritme te raken voor school. De begeleiding bij overstap zit in het takenpakket van de schoolcoach en deze coach biedt tevens enkele maanden begeleiding nadat de jongere is overgestapt naar het mbo.

Ervaringen en verbeterwensen
Over de warme overdracht vo-mbo zijn de gesproken betrokkenen over het algemeen tevreden. Opgemerkt wordt wel dat de mate waarin de overdracht 'warm' is per mbo-opleiding en per mbo-instelling kan verschillen en dat er geen warme overdracht plaatsvindt voor leerlingen die vanuit vmbo-b doorstromen naar niveau 2 en bij wie voorafgaand aan de overstap geen zorgen zijn. Een deel van hen blijkt na de zomervakantie echter toch niet te starten. Een intensievere samenwerking tussen vo en mbo, ook voor leerlingen waar vooraf *geen* zorgen zijn over de overstap, zou ertoe kunnen leiden dat leerlingen minder vaak tussentijds uitvallen. Men pleit in die zin dus voor een warme overdracht voor alle vmbo-b overstappers. Om dit te realiseren zou de intensiteit van de samenwerking omhoog moeten, maar (voldoende) middelen daarvoor ontbreken.
De samenwerking met de leerplichtambtenaar verloopt volgens de betrokkenen ook 'soepel'. Wel wijst men erop dat er problemen kunnen ontstaan wanneer leerlingen 18 jaar worden en hun wettelijke leerplicht wegvalt. De meeste leerlingen waar zorgen over zijn, hebben al eens gedoubleerd en zijn daardoor vaak ouder. Zij behoren dan tot de doelgroep van het RMC. De gesproken betrokkenen geven aan dat de mogelijkheden van het RMC kleiner zijn dan die van Leerplicht.

Praktijkonderwijs
Het Praktijkonderwijs biedt begeleiding aan de jongeren die doorstromen naar vervolgonderwijs. Hierbij is een onderscheid te maken naar jongeren die de entreeopleiding volgen op het praktijkonderwijs en de jongeren die zelfstandig naar het mbo gaan.

- In samenwerking met het ROC van Amsterdam en andere pro-scholen in de regio is het mogelijk voor jongeren van de praktijkscholen om de entreeopleiding te volgen in het laatste jaar van het praktijkonderwijs (zij blijven ingeschreven bij de praktijkschool). De jongeren zijn dan één dag in de week op de praktijkschool, één dag in de week op het mbo en op de andere dagen lopen ze stage. De stage wordt begeleid door de praktijkschool. Dit traject is ontwikkeld, omdat het voor pro-leerlingen op het mbo lastig bleek om een stageplek te verkrijgen en behouden. Zij hebben hier meer hulp bij nodig. Het traject – entreeopleiding binnen het pro – biedt volgens de betrokkenen meer mogelijkheden om deze hulp te bieden. Vanuit Praktijkschool Uithoorn wordt aangegeven het traject met name gericht is op jongeren die hun stage in het voorgaande jaar succesvol hebben doorlopen, hebben aangetoond in de praktijk goed te functioneren en van wie de school verwacht dat zij mbo-niveau 2 kunnen behalen. Leerlingen krijgen in principe geen begeleiding als zij daarna een niveau 2-opleiding

starten (enkel voor de richting Zorg en Welzijn is er een traject waarbij leerlingen vanuit de praktijkschool aanvullende ondersteuning krijgen gedurende het eerste leerjaar).

- Een deel van de leerlingen vindt zelfstandig de weg naar het mbo. Hierbij is een onderscheid te maken tussen leerlingen die hun schoolcarrière afmaken bij Praktijkschool Uithoorn en die naar het mbo gaan nadat ze de leeftijd van 18 hebben bereikt en leerlingen die al op hun 16de willen instromen op het mbo. Leerlingen uit de eerstgenoemde groep (die schoolcarrière afmaken) zijn volgens betrokkenen in de meeste gevallen capabel genoeg om zelfstandig hun weg naar het mbo te vinden. Bij de laatstgenoemde groep bestaat doorgaans twijfel of ze in staat zijn om een mbo-opleiding succesvol te doorlopen. Er kan een negatief advies door de praktijkschool gegeven worden, maar vanwege het is niet mogelijk hen 'tegen te houden' als gevolg van de drempelloze instroom. Aan alle leerlingen die zelfstandig naar het mbo gaanwordt nazorg geboden. Dit betekent dat de voormalig begeleider vanuit de school periodiek contact onderhoudt met de jongere om zijn of haar voortgang te bespreken. Indien er bij de jongere problemen ontstaan in het vervolgonderwijs, kan op zijn/haar initiatief vanuit de praktijkschool meegedacht worden aan een oplossing. Deze vorm van nazorg wordt voornamelijk geboden aan jongeren die tussentijds uitstromen en de praktijkschool verlaten voordat zij 18 jaar zijn.

Ervaringen en verbeterwensen

Volgens de gesproken betrokkenen van het praktijkonderwijs werkt het begeleidingsaanbod erg goed. Voor de groep jongeren die binnen Praktijkschool Uithoorn de entreeopleiding volgt, is het slagingspercentage op niveau 2 circa 95 procent. De overige circa 5 procent van de leerlingen (maximaal 5 leerlingen op jaarbasis) haalt doorgaans vanwege externe factoren, zoals problemen in de thuissituatie, zijn/haar diploma niet. Het succes van de trajecten is volgens betrokkenen waarschijnlijk te danken aan het feit dat de trajecten specifiek voor de doelgroep zijn ingericht en aan de nauwe samenwerking en betrokkenheid. De lessen op het mbo worden door twee docenten gegeven in een aparte klas voor praktijkschoolleerlingen en jaarlijks worden drie tot vier maal leerlingbesprekingen gehouden tussen de praktijkschool en de mbo-instellingen. Betrokkenen zijn tevreden over de samenwerking met de mbo-scholen.

Bij de jongeren die zelfstandig overstappen naar het mbo, en dan met name de jongeren die vanwege de drempelloze instroom op hun 16de al in het mbo willen en mogen instromen, is volgens de betrokkenen de kans groter dat de overstap niet succesvol is. Opgemerkt wordt ook dat de overstap van de entreeopleiding naar een opleiding op niveau 2 niet geschikt is voor sommige jongeren. Zij hebben een betrekkelijk laag niveau, bereiken op een gegeven moment hun 'plafond' en kunnen beter gaan werken. Als de jongeren toch doorstromen, wordt de kans op negatieve ervaringen en uitval steeds groter. Dit kan een negatief effect hebben op het – in het praktijkonderwijs zorgvuldig opgebouwde – zelfvertrouwen en zelfbeeld van de jongeren.

Voortgezet speciaal onderwijs

Doorstroom naar vervolgonderwijs komt niet op elke vso-school voor. Er zijn ook scholen waar bijna alle leerlingen uitstromen richting werk of dagbesteding. Daar waar doorstroom naar vervolgonderwijs wel voorkomt, zijn verschillen tussen de scholen zichtbaar op het gebied van de begeleiding naar en voorbereiding op vervolgonderwijs.

- Bij één van de vso-scholen is de begeleiding altijd gericht op doorstroom naar een vervolgopleiding in mbo, hbo of wo. De afgelopen jaren is ingezet op de ontwikkeling van de loopbaanontwikkeling en -begeleiding. Hierbij is nadrukkelijk aandacht voor wat de leerling nodig heeft wat betreft begeleiding bij de overstap en wat het mbo van leerlingen verwacht. De begeleiding begint volgens betrokkenen al in het eerste leerjaar en gedurende de loopbaan

op het vso ‘treden leerlingen steeds meer naar buiten’. Er is ook nadrukkelijk aandacht voor het vergroten van de zelfstandigheid van leerlingen die de overstap naar het volgonderwijs gaan maken. Als de daadwerkelijke overstap in zicht komt, kan de decaan met leerlingen de intake oefenen (leerlingen van het vso krijgen een speciale intake op het mbo) en/of aanwezig zijn bij de intake. Het OPP van de jongeren biedt het vervolgonderwijs handvatten voor de begeleiding. Tevens heeft de decaan van het vso contact met het vervolgonderwijs voor, tijdens en na de overstap. Tot twee jaar na uitstroom blijft de decaan betrokken bij de leerlingen. De leerlingen en de contactpersonen van de vervolgopleiding kunnen laagdrempelig contact zoeken met de decaan, maar de decaan zoekt ook zelf één a twee keer per jaar actief contact met de leerlingen.

- Bij een andere vso-school worden jongeren die doorstromen naar vervolgonderwijs (of uitstromen naar arbeid) begeleid door een doorstroomcoördinator. De begeleiding is maatwerk en wordt inhoudelijk aangepast op datgene wat nodig is om een duurzame vervolgplek voor de jongere te bewerkstelligen (richting onderwijs of arbeid). Om dit te realiseren is nauw contact met leerling, ouders, mentoren van de derde en vier klas (vso) en het vervolgonderwijs. Bij de uitstroombegeleiding is ook een zorgcoördinator betrokken; deze zorgcoördinator onderhoudt (waar nodig) contact met hulpverleningsinstanties en gezinscoaches om te waarborgen dat de toekomstperspectiefplannen van leerlingen in overleg met deze partijen plaatsvinden. Tevens zijn stagedocenten betrokken en is de afgelopen jaren meer aandacht besteed aan het belang van stage als voorbereiding op de overstap.
  In de gesprekken over de overstap wordt aangestuurd op een vervolgopleiding op een kleinschalige mbo-instelling, omdat in de praktijk is gebleken dat een dergelijke setting het best aansluit op de behoeften van voormalig vso-leerlingen. Jongeren zijn volgens betrokkenen geneigd te kiezen voor grotere mbo-instellingen, omdat zij zich willen ontdoen van het ‘stempel vso’. Echter, de ervaring leert dat leerlingen relatief vaak uitvallen op dergelijke grootschalige onderwijsinstellingen.

Ervaringen en verbeterwensen
De gesproken betrokkenen zijn over het algemeen positief over het begeleidingsaanbod en de samenwerking met het vervolgonderwijs. Opgemerkt wordt wel dat de mate waarin sprake is van een warme overdracht verschilt per mbo-instelling. Met name met het ROC van Amsterdam zijn er nauwe contacten en verloopt de samenwerking soepel (de vso-scholen hebben ook begeleiders passend onderwijs op het ROCvA). Ook bij de andere mbo-instellingen zijn er instrumenten om de jongeren te volgen, maar de samenwerking en afstemming is minder intensief dan met het ROCvA.
Vanuit één van de vso-scholen wordt opgemerkt dat er geen concrete afspraken gemaakt zijn met mbo-scholen over de toelating van leerlingen en het uitstroomadvies dat een leerling krijgt. In de praktijk blijkt dat het uitstroomadvies doorgaans niet wordt meegewogen bij het al dan niet aannemen van een leerling. De vso-scholen hebben in dit kader behoefte aan duidelijke systeemafspraken met de mbo-instellingen waar de leerlingen naar doorstromen.
Door de vso-school waar ook leerlingen uitstromen naar hbo/wo wordt aangegeven dat er veel minder contact is met deze doorstromers dan met de leerlingen die doorstromen naar het mbo. Een verbeterwens is om meer contact te hebben en onderhouden met de leerlingen die doorstromen naar hbo/wo.

Middelbaar beroepsonderwijs
Het mbo (met name entree en mbo-niveau 2) is ‘ontvangende partij’ van jongeren in kwetsbare positie doordat leerlingen vanuit vmbo-b/pro/vso doorstromen naar het mbo, maar in feite ook

‘leverende partij’ omdat jongeren in kwetsbare positie (intern) doorstromen vanuit de entreeopleiding naar opleidingen op mbo-niveau 2.

- Als ‘ontvangende partij’ biedt het mbo veelal een verdiepte/tweede intake, monitoring van de jongeren in kwetsbare positie (bijvoorbeeld door middel van verzuimrapportages), begeleiding door functionarissen in de eerste en tweede lijn, extra begeleiding in de entreeopleiding of op speciale locaties (zoals ROC Op Maat en de Amsterdamse Plus van ROC Top).
  Eén van de mbo-instellingen geeft aan dat instromende JIKP’ers een tweede intake krijgen. Studenten die een entreeopleiding starten krijgen automatisch extra begeleiding. Studenten die een mbo-opleiding niveau 2 (of 3 of 4) starten en afkomstig zijn uit pro/vso (en lwoo) krijgen een trajectcoach (intern begeleider) toegewezen om de overgang van vmbo naar mbo te versoepelen. Gaandeweg wordt bekeken of of de begeleiding voortgezet moet worden. Daarbij worden alle jongeren in kwetsbare positie gemonitord door de coördinator passend onderwijs. Op een andere mbo-instelling wordt gewezen op de begeleiding van een specialist passend onderwijs. De ondersteuning is maatwerk en afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte van de jongere.
  ROC Op Maat biedt entreeopleidingen, waarbij veel persoonlijke aandacht en ondersteuning mogelijk is. In vergelijking met de reguliere entreeopleidingen is er binnen ROC Op Maat meer aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen. De trajecten op ROC Op Maat zijn vrijwel allemaal maatwerk en er wordt ‘één-op-één-begeleiding’ geboden. De relatief kleine studentenpopulatie en de beschikbare middelen en personeel maken het mogelijk om dergelijke intensieve ondersteuning te bieden.
  De Amsterdamse Plus (onderdeel van ROC TOP) is een uitvalvoorziening voor leerlingen, die gedurende het schooljaar uitvallen binnen een onderwijsorganisatie, dagbestedingsproject of uit een hulpverleningsinstantie komen. Jongeren kunnen op elk moment instromen, maar ze kunnen alleen aangemeld worden door verwijzers of andere scholen. De Amsterdamse Plus begeleidt jongeren tussen de 16 en 27 jaar, die om uiteenlopende redenen niet kunnen aarden in het reguliere onderwijs. Jongeren krijgen les in kleine groepen, zitten in een vast lokaal, worden begeleid door een vaste mentor en er is extra aandacht voor het pedagogisch klimaat in de klas. De leerlingen volgen zoveel mogelijk een individueel programma, toegesneden op hun mogelijkheden en doel. De school heeft een breed zorgaanbod (schoolmaatschappelijk werk, budgetcoach, mbo-jeugdteam) en onderhoudt contacten met externe instanties die bij veel leerlingen betrokken zijn (jeugdzorg, jeugdhulpverlening, de reclasseringsambtenaar, politie en justitie).
- Ook bij de doorstroom vanuit de entreeopleiding naar mbo-niveau 2 is – al dan niet binnen speciale locaties zoals ROC Op Maat en de Amsterdamse Plus– aandacht voor bijvoorbeeld extra begeleiding en warme overdracht. Eén van de mbo-instellingen merkt op dat per leerling bekeken wordt of het behalen van een startkwalificatie haalbaar is. Om te voorkomen dat een jongere op een later moment alsnog uitval, worden jongeren enkel begeleid naar een niveau-2 opleiding als dit daadwerkelijk haalbaar wordt geacht. De begeleiding die jongeren krijgen bij de doorstroom naar niveau 2 is volgens de gesproken betrokkenen maatwerk. Een andere mbo-instelling geeft aan dat leerlingen van entreeopleidingen ‘standaard’ ondersteuning ontvangen van hun studieloopbaanbegeleider Waar nodig levert de zorgcoördinator extra ondersteuning om de overstap mogelijk te maken.
  Binnen de Amsterdamse Plus wordt bij de overstap naar vervolgonderwijs nadrukkelijk ingezet op het stimuleren van zelfstandigheid. Gepoogd wordt kwetsbare leerlingen die de overstap vanuit entree naar niveau 2 of van niveau 2 naar niveau 3 maken, zo goed mogelijk voor te bereiden op een vervolgopleiding waar de begeleiding minder intensief is en de klassen

omvangrijker zijn. Daarnaast is bij zeer kwetsbare leerlingen contact met een jeugdadviseur (MBO Jeugdteam) en wordt een warme overdracht met het vervolgonderwijs bewerkstelligd. Binnen ROC Op Maat kunnen leerlingen intern doorstromen naar niveau 2 als het gaat om Retailopleidingen of Zorg. De ondersteuning verandert bij interne doorstroom in principe niet. Als leerlingen binnen ROC Op Maat naar een andere locatie gaan, vindt een warme overdracht plaats. Op het moment dat er uitstroom plaatsvindt naar een andere school, wordt dat per student gemonitord. Als er sprake is van problemen bij de vervolgopleiding kan ROC Op Maat hulp bieden. Er wordt dan tevens contact gelegd met de ouders van de jongere (ook als er geen sprake meer is van leerplicht). Concrete nazorg wordt daarentegen niet geboden, omdat uit ervaring blijkt dat de zorg voor de jongere opgepakt wordt door de school waar de jongere geplaatst is.

Ervaringen en verbeterwensen

Opgemerkt wordt dat 'overgangen' – ook de overgang van naar vervolgonderwijs – risicovol zijn, zeker voor jongeren in kwetsbare positie. Extra ondersteuning bij de overstap en warme overdracht is daarom volgens betrokkenen belangrijk. Daar is binnen de mbo-instellingen aandacht voor, maar in de ene situatie lukt dat beter dan in een andere situatie. Betrokkenen van de entreeopleidingen geven aan dat het realiseren van een warme overdracht met sommige vervolgopleidingen moeizamer gaat dan met andere vervolgopleidingen (soms wordt een jongere al geplaatst, zonder dat de entreeopleiding de kans gekregen heeft een (soms negatief) advies te geven).

Daarnaast wordt bij doorstroom naar vervolgonderwijs gewezen op het belang van continuïteit in de begeleiding. Voorkomen moet worden dat de ondersteuning van jongeren in kwetsbare positie stil komt te liggen. Jongeren die bijvoorbeeld vanuit de entreeopleiding zijn overgestapt naar een andere onderwijsinstelling, worden door de mbo-instelling vaak niet specifiek gemonitord en er is geen aanbod van nazorg vanuit de mbo-instelling. De mbo-instelling heeft veelal geen mogelijkheid (mankracht) om jongeren die zijn overgestapt naar een vervolgopleiding structureel te monitoren. Het zou volgens betrokkenen echter wel wenselijk zijn dat deze jongeren stelselmatig gevolgd worden en dat continuïteit in de ondersteuning gewaarborgd wordt. Dit vraagt volgens de betrokkenen om een gezamenlijke verantwoordelijkheid, afspraken over overdracht en regie en nauwe samenwerking tussen onderwijsinstellingen (en met gemeente, hulpverleningsinstanties en ouders).

In zijn algemeenheid, onafhankelijk van welk onderwijstype, wordt als belangrijke verbetermogelijkheid bij de doorstroom naar vervolgonderwijs genoemd: een betere (warme) overdracht en meer (continuïteit in de) begeleiding na uitstroom. Gewezen wordt de mogelijkheid tot een intensievere samenwerking tussen v(s)o/pro en mbo, ook als het gaat om leerlingen waar vooraf geen zorgen zijn over de overstap. Vanuit v(s)o/pro wordt aangegeven dat voor hen niet altijd duidelijk is of een jongere gestart is op het mbo. De mbo-instelling laat dit niet altijd weten, maar de 'leverende school' neemt ook niet altijd de regie om hierover contact op te nemen met de mbo-instelling. Er lijkt geen gemeenschappelijk gevoel van zorg om elkaar beter op de hoogte te houden. Signalen dat er iets niet goed gaat met de JIKP'er worden niet tijdig doorgegeven en bij onvoldoende relevante informatie over een JIKP'er wordt ook niet altijd contact gezocht om die informatie te achterhalen. Verschillende betrokkenen zouden graag een warme overdracht doen voor alle jongeren in kwetsbare positie. De school waar de JIKP'er onderwijs heeft gevolgd, kent de jongere het beste. Het zou goed zijn om hun 'bevindingen' ten aanzien van de jongere mee te kunnen nemen. Dat is bevorderend voor (continuïteit in) de begeleiding in de vervolgopleiding en kan ervoor zorgen dat minder JIKP'ers uitvallen in het vervolgonderwijs.

3.2 Begeleiding bij dreigende uitval of terugkeer naar onderwijs

Bij dreigende uitval van jongeren in kwetsbare positie zijn de scholen in eerste instantie zelf aan zet. Als de scholen er zelf niet uitkomen, wordt Leerplicht of RMC ingeschakeld. De JIKP'ers komen in beeld bij Leerplicht/RMC als scholen een melding doen bij Leerplicht/RMC, als Leerplicht/RMC betrokken wordt bij het zorgadviesteam (ZAT) en/of multidisciplinair overleg (MDO), via de uitstroomoverleggen tussen pro-/vso-scholen en de gemeente en/of via het Overstapdashboard (de uitschrijving van uitvallers wordt via het Overstapdashboard gedaan).

Wat doet het onderwijs zelf bij dreigende uitval?
Het gaat in dit kader met name over de rol van het mbo, omdat voortijdige uitval bij vmbo, pro en vso nauwelijks voorkomt (met name bij pro/vso gaat het dan al over de uitstroom richting werk). De focus van het mbo is om de student een startkwalificatie te laten behalen. Men kan verschillende maatregelen treffen om uitval uit het onderwijs te voorkomen; extra ondersteuning bieden en/of inschakelen, begeleiden naar een andere opleiding. Echter, zo wordt aangegeven, het belang van de student staat voorop en in sommige gevallen betekent dat de uitstroom naar werk. Er wordt in ieder geval altijd ingezet op duurzaamheid en het bieden van perspectief en doorgroeimogelijkheden voor de jongere.

Aangegeven wordt dat verzuim vaak een eerste signaal is van potentiële uitval. Ook een voorlopig en bindend negatief studieadvies kan tot uitval leiden, maar dit komt volgens de gesproken betrokkenen niet vaak voor. De gesproken mbo-instellingen monitoren verzuim en maken bijvoorbeeld maandelijks verzuimrapportages. Eén van de mbo-instellingen geeft expliciet aan de zorgcoördinator te betrekken als een jongere in kwetsbare positie teveel verzuimt (boven de norm). Door het vroegtijdig in beeld brengen van en bieden van extra ondersteuning aan verzuimende JIKP'ers wordt gepoogd uitval te voorkomen.

Rol en betrokkenheid Leerplicht en RMC
In principe richt Leerplicht zich op jongeren tot 18 jaar en RMC op jongeren van 18 tot 23 jaar. In de subregio Amstelland en de Meerlanden zijn echter de volgende afspraken gemaakt over de inzet van Leerplicht en RMC:

- Vmbo-b: Binnen het vmbo-b wordt in principe samengewerkt met de leerplichtambtenaar. Als jongeren vaker gedoubleerd hebben en de leeftijd van 18 jaar bereiken, komt het RMC in beeld.
- Mbo: De regio Amstelland (gemeenten Amstelveen, Aalsmeer, Uithoorn en Ouder-Amstel) heeft een kwalificatieplichtambtenaar die de Leerplichtwet handhaaft voor de doelgroep jongeren van 16 en 17 jaar die op het mbo zitten en nog geen startkwalificatie hebben behaald. In de gemeente Haarlemmermeer is een leerplichtambtenaar betrokken bij mbo-studenten van 16/17 jaar.
- Pro/vso: pro/vso-leerlingen tot 18 jaar worden (als nodig) begeleid door de leerplichtambtenaar.

De rol van de leerplichtambtenaar bij de overstap (en dreigende uitval) van jongeren in kwetsbare positie bestaat met name uit overleggen met scholen, jongeren en (eventueel) ouders over de mogelijkheden. Hij/zij probeert te bemiddelen, meedenken en adviseren in het realiseren van een passende oplossing voor de jongere. Waar nodig betrekt de leerplichtambtenaar andere partijen binnen of buiten de gemeente (bijvoorbeeld hulpverlenende partijen) om de jongere te

ondersteunen. De leerplichtambtenaar biedt zelf geen inhoudelijke ondersteuning in de vorm van trajectbegeleiding.

Leerplicht richt zich, vanuit het wettelijk kader, in principe altijd op vervolgen van of terugkeren naar onderwijs. Zolang leerlingen leerplichtig zijn is uitstroom naar werk in principe geen optie. Als jongeren moeite hebben met theorievakken en meer willen leren via de praktijk kan bijvoorbeeld geregeld worden dat zij eerder of langer stagelopen of dat dagbesteding wordt aangeboden in de richting die hun voorkeur heeft (bij pro bijvoorbeeld). Als dat echter onvoldoende is en alle betrokken partijen overeenstemmen dat de uitstroom naar arbeid passender is voor de jongere kan de leerplichtambtenaar daar een uitzondering voor maken. De rol van de leerplichtambtenaar hierbij is onderzoeken of uitstroom naar werk een mogelijkheid is en of er vrijstelling van de Leerplichtwet verstrekt moet worden. De jongere wordt dan wel nauw gevolgd en in beeld gehouden.

Het RMC biedt trajectbegeleiding aan jongeren die uitvallen in het mbo. Men gaat in gesprek met de jongere om te kijken wat hij/zij nodig heeft en zet op basis daarvan in op een 'traject op maat'. Als de overstap naar een nieuwe opleiding passend is, wordt gekeken wat nodig is om dit te realiseren. Het RMC overlegt met de voorgaande opleiding over de reden van uitval en met de nieuwe opleiding over te mogelijkheid om te starten. Op deze manier wordt gepoogd realistische verwachtingen te scheppen bij de jongere en te voorkomen dat hij/zij een (nieuwe) negatieve onderwijservaring opdoet. Indien de overstap naar een nieuwe opleiding niet haalbaar lijkt, wordt met de jongere overlegd over andere opties.
Als de jongere ondersteuning nodig heeft bij de toeleiding naar werk of onderwijs (of dagbesteding) speelt het RMC een bemiddelende rol om hem/haar vervolgens over te dragen aan een school of een partij die hen kan toe leiden naar passende arbeid. Ook als er hulpverlening nodig is, kan het RMC bemiddelen en de juiste partijen inschakelen.

Ervaringen en verbeterwensen
De ervaringen en verbeterwensen van de gesproken betrokkenen richten zich met name op de samenwerking en taakverdeling tussen onderwijs, Leerplicht en RMC:

- Meer vroegtijdige samenwerking tussen onderwijs en Leerplicht/RMC bij dreigende uitval. Aangegeven wordt dat de jongeren in kwetsbare positie relatief vroeg in beeld zijn bij Leerplicht/RMC, omdat de contacten met de scholen/opleidingen over het algemeen goed zijn. Vanuit de gemeenten wordt aangegeven dat het merendeel van de scholen/opleidingen 'hun' leerplichtambtenaar of RMC-trajectbegeleider goed weten te vinden. Desondanks zijn soms aanvullende inspanningen nodig om jongeren in beeld te krijgen en zouden scholen/opleidingen eerder melding kunnen doen van hun zorgen bij kwetsbare jongeren. Dit geldt voor alle scholen/opleidingen, maar met name voor de 'buitenscholen' (waar relatief weinig jongeren uit de subregio onderwijs volgen). Met deze scholen is het lastiger (gebleken) om vaste (samenwerkings)afspraken te maken en is het contact minder nauw. De mate waarin contacten 'warm' zijn, is over het algemeen van invloed op de tijdigheid waarmee JIKP'ers in beeld komen. In de huidige situatie ontbreken van sommige scholen/opleidingen, maar met name van de buitenscholen, (kwalitatieve) (verzuim)meldingen met betrekking tot JIKP'ers. Jongeren worden uitgeschreven aan het eind van het schooljaar zonder dat een verzuimdossier is opgebouwd en zonder dat de school/opleiding het RMC heeft benaderd over dreigend uitval gedurende het schooljaar. Hierdoor kan niet tijdig begeleiding worden geboden aan deze jongeren, omdat de periode van de zomervakantie het RMC – vanwege de combinatie van hoge caseload en de beperkte tijd tot het nieuwe schooljaar start – onvoldoende tijd biedt om de jongere terug te begeleiden naar onderwijs.

- Meer duidelijkheid over rollen, taken en verantwoordelijkheden
  Aangegeven wordt dat er soms onduidelijkheid bestaat over de taken en verantwoordelijkheden van enerzijds de school en anderzijds de leerplichtambtenaar. Scholen hebben soms de verwachting dat de leerplichtambtenaar verantwoordelijk is voor de begeleiding van een JIKP'er richting (vervolg)onderwijs of arbeid, terwijl deze inspanning eigenlijk door de school zelf geleverd zou moeten worden. Opgemerkt wordt dat het wenselijk is dat de betreffende scholen beter nadenken over en reflecteren op hun eigen rol en wat Leerplicht daarnaast nog kan betekenen.
  Daarnaast komt naar voren dat er wat onduidelijkheid ontstaat over wie welke rol 'pakt' naarmate jongeren de leeftijd van 18 jaar naderen. Tot 18 jaar is de leerplichtambtenaar of kwalificatieplichtambtenaar verantwoordelijkheid en vanaf 18 jaar komt RMC in beeld. Over de overgangsfase 18-/18+ is regelmatig discussie. Het volgende voorbeeld wordt gegeven: Soms gaat een jongere richting 17,5 jaar en heeft de leerplichtambtenaar al van alles geprobeerd. Uit onvermogen om de jongeren onder de 18 jaar nog te kunnen aanspreken, vraagt de leerplichtambtenaar dan of het RMC een oplossing kan vinden. Als werk in zicht is, kan het RMC dat mogelijk oppakken, maar in de andere gevallen kan de leerplichtambtenaar de jongeren eigenlijk nog niet overdragen. Hier zijn wel afspraken over, maar in individuele gevallen leidt dit soms toch tot onduidelijkheid.

4 Begeleiding bij plaatsing arbeidsmarkt en dagbesteding

In het vorige hoofdstuk is ingegaan op het begeleidingsaanbod voor JIKP'ers die doorstromen of terug (willen) keren naar (vervolg)onderwijs. Een deel van de JIKP'ers stroomt echter uit naar werk of dagbesteding. Dit hoofdstuk gaat in op de begeleiding die deze jongeren daarbij wordt geboden en de tevredenheid daarover bij de verschillende betrokkenen.

4.1 Begeleiding bij plaatsing op de arbeidsmarkt

Ondersteuning van jongeren in kwetsbare positie bij plaatsing op de arbeidsmarkt wordt in de regio doorgaans geboden door verschillende partijen.

Scholen
Voor leerlingen in de *basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo* is de doorstroom sterk gericht op vervolgonderwijs en niet op plaatsing op de arbeidsmarkt. Aangegeven wordt dat de overstap naar het vervolgonderwijs voor veruit de meeste vmbo-b leerlingen geen probleem is. Uit de cijfers blijkt ook dat de overgrote meerderheid van alle vmbo-b leerlingen de overstap maakt naar een vervolgopleiding. Indien het vermoeden bestaat dat de overstap niet gemaakt wordt of dat de overstap dreigt te mislukken is er contact met de leerplichtambtenaar. In overleg en samenwerking met de leerplichtambtenaar wordt passende ondersteuning ingezet.

Hoewel inmiddels een aanzienlijk deel van de leerlingen van het *praktijkonderwijs* doorstroomt naar het mbo, is het (oorspronkelijke) doel van het praktijkonderwijs om leerlingen voor te bereiden op het uitoefenen van functies op de arbeidsmarkt (onder het niveau van de entreeopleiding). Uit de interviews met de scholen blijkt dat leerlingen van het praktijkonderwijs doorgaans vanuit hun stage doorstromen naar werk. Zij blijven in de meeste gevallen werkzaam bij het stagebedrijf. In feite fungeert de stagebegeleiding daarmee als begeleiding richting de arbeidsmarkt. Indien leerlingen niet terecht kunnen bij het stagebedrijf of om andere redenen geen plek op de arbeidsmarkt hebben verworven, ondersteunen bijvoorbeeld (stage)docenten of begeleiders bij het vinden van een baan. In principe wordt de begeleiding van leerlingen naar en op de arbeidsmarkt dus geheel verzorgd door de praktijkschool zelf en de (stage)bedrijven waarmee zij samenwerken. Eén van de praktijkscholen geeft expliciet aan dat er wel een overdracht plaatsvindt naar de gemeente op het moment dat leerlingen uitstromen. Om leerlingen die in het doelgroepenregister vallen zo snel en goed mogelijk aan (begeleid) werk te helpen en te voorkomen dat zij werkloos raken, is er jaarlijks diverse keren contact tussen de gemeente en de praktijkschool over de leerlingen die (mogelijk) aan het eind van het schooljaar via middelen van het doelgroepenregister naar werk toe geleid moeten gaan worden. Er wordt besproken wat de benodigde stappen zijn als de leerling van school gaat en er is sprake van een warme overdracht bij uitstroom.
Betrokkenen uit het praktijkonderwijs geven aan dat leerlingen die zijn uitgestroomd naar werk doorgaans niet tot nauwelijks begeleiding nodig hebben bij het behoud van werk. Als dat wel zo is, kunnen docenten of begeleiders van de praktijkschool de jongere op weg helpen. De praktijkscholen bieden gedurende twee jaar nazorg en houden gedurende die jaren contact met de jongeren (doordat jongeren op eigen initiatief de praktijkschool bezoeken, doordat docenten oud-leerlingen tegenkomen bij (stage)bedrijven en/of via telefonisch contact met jongere/ouders). Er is over het algemeen goed zicht op de uitgestroomde leerlingen.

In welke mate er door het *voortgezet speciaal onderwijs* ondersteuning wordt geboden bij plaatsing op de arbeidsmarkt is afhankelijk van de doelgroep, het onderwijsaanbod op de vso-school en het uitstroomprofiel van de jongere (vervolgonderwijs, arbeidsmarkt of dagbesteding). Eén van de scholen geeft aan dat de begeleiding altijd gericht is op doorstroom naar het vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo). Leerlingen die geen vervolgopleiding vervolgen (bijvoorbeeld omdat ze geen keuze kunnen maken of door de ernst van de problematiek), worden 'opgepakt' door Leerplicht/RMC. Een tweede vso-school merkt op dat bijna alle leerlingen doorstromen naar dagbesteding (en een enkeling naar onderwijs). Op de derde vso-school is wel (vaker) sprake van uitstroom naar arbeid. Jongeren die door- of uitstromen worden daar begeleid door een doorstroomcoördinator. De begeleiding is altijd maatwerk en wordt inhoudelijk aangepast op datgene wat nodig is om een duurzame vervolgplek voor de jongere te bewerkstelligen richting onderwijs of arbeid. Binnen de school is in toenemende mate aandacht voor de diverse mogelijkheden die er zijn om leerlingen een duurzame en passende arbeidsplek te bieden.
De doorstroomcoördinator heeft contact met de gemeente (Leerplicht) over leerlingen die gaan uitstromen (onder andere via uitstroomoverleggen) en kan eventueel begeleiding van/via de gemeente inschakelen bij de uitstroom van jongeren naar arbeid. Ook na uitstroom volgt de doorstroomcoördinator af en toe de situatie van de jongeren.

Ook vanuit *entreeopleidingen* (reguliere entreeopleidingen of specifieke entreeopleidingen gericht op jongeren met problematiek) kunnen jongeren geplaatst worden op de arbeidsmarkt. In principe wordt ernaar gestreefd jongeren een startkwalificatie te laten behalen en dus door te laten stromen naar een vervolgopleiding op niveau 2. Als dat echter niet haalbaar is, wordt begeleiding geboden bij de overstap naar duurzaam werk (of dagbesteding). Voor een deel is dit begeleiding vanuit het ROC (bijvoorbeeld leerwerkcoaches, jobcoaches), voor een deel worden anderen betrokkenen ingeschakeld om (eventueel in samenwerking) de jongeren te begeleiden naar een duurzame plek op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld gemeente, Leerplicht/RMC, Jongerenpunt Amsterdam, re-integratiebureau, AM match, zorgorganisatie).

Werkplein AA
Het Werkplein AA is onderdeel van de gemeenten Amstelveen en Aalsmeer en biedt bemiddeling en ondersteuning op maat aan alle inwoners op weg naar werk (waaronder alle doelgroepen van de Participatiewet, de Wet Sociale Werkvoorziening en Wajong voor jong gehandicapten). Dit gebeurt enerzijds op basis van vrije inloop op de locatie in het gemeentehuis en anderzijds door aanmelding (door bijvoorbeeld inwoners zelf of klantmanagers). De medewerkers van Werkplein AA werken op basis van kennis van de arbeidsmarkt en methodieken (scholing of training) om personen aan werk te helpen. Binnen het Werkplein AA is deskundigheid aanwezig met betrekking tot mensen met een arbeidsbeperking. Medewerkers van het Werkplein AA werken in de uitvoering samen met de klantmanagers van de gemeente, evenals met collega's van de uitkeringsadministratie. Als een jongere intensieve begeleiding nodig heeft bij het toe leiden naar arbeid, bijvoorbeeld als gevolg van problematiek in de thuissituatie, wordt intern samengewerkt met het sociaal team en het jongerenwerk van de gemeente en extern met hulpverlenende partijen (zoals de Stichting MEE).

Het begeleidingsaanbod van (de werkmakelaars van) het Werkplein AA is toegespitst op de vraag vanuit de arbeidsmarkt en jongeren zelf. Dit betekent dat de begeleiding in principe altijd maatwerk is en wordt afgestemd op de input van de jongere. In een intakegesprek bespreken de accountmanagers van het Werkplein gezamenlijk met de jongeren wat nodig is om hen toe te leiden

naar een duurzame plek op de arbeidsmarkt. De begeleiding die wordt ingezet is ook niet aan bepaalde voorwaarden/regels verbonden; een jobcoach kan bijvoorbeeld ook zonder doelgroep-indicatie worden ingezet als de werkmakelaar denkt dat dat de klant helpt in het vinden en behouden van werk. Het doel van de begeleiding is dat personen op een werkplek terechtkomen waar zij (na eventuele inzet van maximaal twee jaar jobcoaching) zelfstandig kunnen blijven werken. Specifiek voor JIKP'ers worden BBL-trajecten geboden in het kader van toeleiden naar arbeid. Als na maximaal twee jaar jobcoaching blijkt dat een persoon niet zelfstandig op de werkplek kan blijven werken, wordt opnieuw een traject opgestart om een andere passende werkplek te vinden (de gedachte is dat een werkplek niet passend is als na twee jaar nog steeds begeleiding nodig is). Een uitzondering kan hierbij gemaakt worden voor kwetsbare doelgroepen die structureel ondersteuning behoeven op de werkplek.

Vanuit Werkplein AA wordt een half jaar nazorg geboden, nadat een persoon succesvol is toe geleid naar arbeid. Dit houdt in dat de accountmanagers in deze periode telefonisch contact opnemen met de vraag hoe het gaat. Indien nodig, kan op deze manier tijdig een jobcoach ingezet worden (als dit nog niet het geval was) in het kader van behoud van werk, ofwel er kan worden ingezet op een nieuwe functie. Hoewel er geen direct contact met de werkgevers wordt onderhouden in de nazorgperiode, benaderen werkgevers het Werkplein AA wel zelf indien dat nodig blijkt.

Het Werkplein AA voert de regie als het gaat om de plaatsing van personen bij AM match (als het gaat om de inwoners van Amstelveen en Aalsmeer).

Loket Leren en Werken (gemeente Haarlemmermeer)
Voor jongeren die 'arbeidsmarktklaar' zijn of die een relatief kleine afstand tot de arbeidsmarkt hebben, kan het loket Leren en Werken Haarlemmermeer zorgen voor de bemiddeling en begeleiding naar werk. Dit loket maakt onderdeel uit van het loket Leren en Werken groot Amsterdam.

Voor de gemeenten Uithoorn en Ouder-Amstel worden deze jongeren begeleid door een casemanager van de betreffende gemeente, al dan niet specifiek gericht op jongeren uit het pro/vso (Uithoorn).

Werkgeversservicepunt (WSP)
Enkele betrokkenen spreken over samenwerking met het WSP Haarlemmermeer of WSP Amstel-Venen. Deze Werkgeversservicepunten zijn onderdeel van het WSP Groot-Amsterdam. Dit is een samenwerkingsverband van UWV, Pantar, AM match en de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, De Ronde Venen en Uithoorn. Het WSP vormt één aanspreekpunt voor werkgevers in de regio. Werkgevers kunnen daar onder andere terecht met arbeidsmarktvragen, personeelsadvies, werving en selectie van geschikte werknemers. Tevens biedt het WSP ondersteuning in de vorm van proefplaatsingen, subsidies of jobcoaching. Soms wordt voor de begeleiding van jongeren in kwetsbare positie samengewerkt met het WSP in de regio.

AM match
AM match is een samenwerking van de gemeente Amstelveen, Aalsmeer, Ouder-Amstel, Uithoorn en Haarlemmermeer. Bij het begeleiden van jongeren in kwetsbare positie met een grote afstand tot de arbeidsmarkt naar een passende plek op de arbeidsmarkt werkt het RMC (zowel subregio Amstelland als Haarlemmermeer) samen met AM match.

AM match was van oorsprong een sociale werkvoorziening, waar personen intern begeleid aan de slag konden in bijvoorbeeld de productie. Sinds 2003 is de kernopdracht echter om mensen zo veel mogelijk regulier werk te laten doen bij externe bedrijven en wordt, in samenwerking met de gemeenten waarvoor AM match actief is, getracht zo veel mogelijk 'naar buiten' toe te bewegen, ofwel om personen te plaatsen bij bedrijven waar extra begeleiding geboden kan worden in plaats van hen te plaatsen binnen de sociale werkvoorziening.
Vanaf 2016, toen de Participatiewet van kracht werd, is de doelgroep van AM match veranderd naar personen die een 'structurele rugzak' hebben, dus zowel volwassenen als jongeren in een kwetsbare positie en die tot de doelgroep Banenafspraak behoren of die toe geleid moeten worden naar beschut werk. Ook jongeren die uitstromen naar werk vanuit het pro of vso kunnen worden begeleid door AM match. Voor de doelgroep word als richtlijn gehanteerd dat kandidaten maximaal een loonwaarde hebben van 70 procent. Personen met een kleine(re) afstand tot de arbeidsmarkt, behoren dus expliciet niet (langer) tot de doelgroep van AM match.

De begeleiding van AM match richt zich op het vinden van (betaald) werk bij reguliere bedrijven. Werkzoekenden kunnen een training krijgen, waarin zij worden voorbereid om (weer) aan het werk te gaan. Als er een werkplek is gevonden, begeleidt AM match de werknemer en werkgever met jobcoaching en advies (bijvoorbeeld op het gebied van subsidies en financiële regelingen). Standaard is de begeleiding door een jobcoach twee uur per week gedurende de eerste weken, soms nog intensiever (bijvoorbeeld een dagdeel). Uiteindelijk is de begeleiding op de werkvloer essentieel en deze ligt in handen van de werkgever. De jobcoach bouwt de begeleiding af naar minder dan één uur per week.

AM match zet in op het aanleren van basis werknemersvaardigheden in de overgang van school naar werk. Die vaardigheden leren jongeren deels op school en deels in de praktijk. De werknemersvaardigheden kunnen gedeeltelijk in een groepsgewijze aanpak worden aangeboden, deels is het ook maatwerk. Het hangt bijvoorbeeld af van het vermogen van de jongere en de thuissituatie. De begeleiding vanuit AM match bestaat deels uit maatwerk en deels uit een groepsgewijze aanpak:

- Maatwerk
  AM match begeleidt JIKP'ers in het proces van stage naar werk zo lang dat nodig is en is daarom vaak langjarig betrokken bij de ondersteuning van deze jongeren op de arbeidsmarkt. Inhoudelijk is de begeleiding deels maatwerk. Het maatwerk houdt in dat aandacht wordt besteed aan gedragsvaardigheden, het opstellen van een (realistisch) competentieprofiel en verwachtingsmanagement (verkennen van de mogelijkheden, maar 'duwen' als het nodig is). In de begeleiding wordt de jongere gestimuleerd zo veel mogelijk zelfstandig te acteren, dat wil zeggen: bijvoorbeeld zelf de werkgever bezoeken en een sollicitatiegesprek voeren. AM match biedt echter wel ondersteuning door middel van jobcoaches waar dit nodig is. Ook ziet AM match er op toe dat jongeren terechtkomen in een werkomgeving, waarin meer dan gemiddeld de ruimte is om fouten te maken en waar jongeren extra ondersteuning krijgen.
- Groepsgewijze aanpak (zesweekse cyclus)
  In principe leren jongeren via hun stage basiswerknemersvaardigheden, maar binnen AM match is tevens een groepsgewijze aanpak opgesteld voor personen bij wie de aansluiting naar werk een aandachtspunt is.

Agros (Haarlem)
Bij de begeleiding van jongeren die niet zelfredzaam en niet 'job ready' zijn en die intensieve begeleiding nodig hebben om naar arbeid toe geleid te kunnen worden, werkt de gemeente

Haarlemmermeer soms ook samen met Agros in Haarlem. Het gaat om jongeren met een nog grotere afstand tot de arbeidsmarkt, die niet genoeg hebben aan bijvoorbeeld enkel een training. Agros biedt intensieve bemiddeling en individuele begeleiding (en geen trainingen). Voorbeelden hiervan zijn dat zij jongeren ophalen van huis voor een sollicitatiegesprek en/of de eerste dag meegaan naar een nieuwe baan. Via Agros worden jongeren direct bemiddeld naar werk. Jongeren die succesvol naar arbeid zijn geleid, worden begeleid door een jobcoach van Agros.
De samenwerking tussen de gemeente Haarlemmermeer en Agros is minder intensief dan met AM match. Jongeren die intensievere begeleiding nodig hebben dan AM match kan bieden, worden overgedragen aan Agros. Dit gebeurt echter incidenteel, omdat met AM match officiële samenwerkingsafspraken zijn gemaakt.

Overige vormen van begeleiding
Eventueel kan door de verschillende gemeenten in de subregio Amstelland en de Meerlanden bijvoorbeeld Leerplicht/RMC, sociale dienstverlening, jeugdhulpverlening, het sociaal team en/of jongerenwerk ingezet worden om jongeren te ondersteunen bij de overstap naar de arbeidsmarkt (voorbereiding) en het behouden van werk. Als voorbeeld wordt genoemd de inzet van de 'individueel trajectbegeleider' van het sociaal team van de gemeente Amstelveen en Aalsmeer, die jongeren begeleidt die al langere tijd niet actief zijn geweest. Het gaat veelal om jongeren die al eerder in beeld zijn geweest bij het sociaal team en/of jeugdhulpverlening. De trajectbegeleider probeert aan te sluiten bij de belevingswereld van jongeren en afspraken te maken om het leven weer op de rit te krijgen. Ook jongerenwerkers kunnen door middel van individuele gesprekken met jongeren ondersteunen bij onder andere de overstap naar de arbeidsmarkt. Als de jongeren daarna (weer) richting werk begeleid kunnen worden, komt bijvoorbeeld de leerwerkmakelaar van het Werkplein AA in beeld.

4.2 Begeleiding bij overstap naar dagbesteding

(Arbeidsmatige) dagbesteding is een voorziening die gemeenten kunnen inzetten vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (voor personen vanaf 18 jaar) en de Jeugdwet (voor jongeren tot 18 jaar). De dagbesteding is gericht op het ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van personen met een (verstandelijke, fysieke) beperking of met chronische, psychische of psychosociale problemen. Arbeidsmatige dagbesteding zorgt ervoor dat personen arbeidsprestatie naar vermogen, onder begeleiding, kunnen verrichten zonder arbeidscontract. Deze vorm van dagbesteding heeft voor jongeren de functie van werk, zonder daarvoor loon te ontvangen.

Kijkend naar de jongeren in kwetsbare positie heeft de overstap naar dagbesteding in principe enkel betrekking op (een deel van de) jongeren die uitstromen uit het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Het vso kent, naast de uitstroomprofielen vervolgonderwijs en arbeidsmarkt, het uitstroomprofiel dagbesteding. Hoewel het doel van praktijkonderwijs is om leerlingen toe te leiden naar (betaald) werk of een vervolgopleiding is de doelgroep zeer divers en stromen leerlingen van het praktijkonderwijs uit naar een vervolgopleiding, arbeid, beschut werk en dagbesteding.

De pro- en vso-scholen, waar jongeren uit de subregio Amstelland en de Meerlanden onderwijs volgen, geven aan zelf – en naar tevredenheid – begeleiding te bieden bij de overstap naar dagbesteding. De inzet is erop gericht dat de leerlingen vanuit hun stage op de betreffende plek blijven werken (arbeidsmatige dagbesteding). De stage(begeleiding) fungeert daarmee als

voorbereiding op de overstap naar dagbesteding. Vanuit de Jeugdwet of de WMO kan extra ondersteuning worden ingezet. De scholen maken hierover afspraken met de betrokken afdelingen van de gemeente(n). Verder geven scholen en gemeenten aan, bij de overstap naar dagbesteding, samen te werken met organisaties als Cordaan, Ons Tweede Thuis en Paswerk. Deze (zorg)organisaties bieden dagbesteding en begeleiding bij (de overstap naar) dagbesteding. De Academie van Ons Tweede Thuis biedt daarnaast de Verlengde leerweg. Een leertraject van 1,5 jaar voor (onder andere) pro/vso-leerlingen, waarin jongeren zich door middel van trainingen en stages verder ontwikkelen en op werk oriënteren, zodat zij uiteindelijk (mogelijk) een passende werkplek vinden. De Academie van Ons Tweede Thuis werkt hierbij onder andere samen met bedrijven, scholen, AM-Match, het UWV en gemeenten.

4.3 Ervaringen en verbeterwensen ondersteuningsaanbod

De vraag of het huidige ondersteuningsaanbod voor plaatsing op de arbeidsmarkt en dagbesteding voldoet, roept wisselende reacties op. Het merendeel van de gesproken betrokkenen in de regio is redelijk tevreden met het aanbod, maar men benoemt ook verschillende wensen voor verbetering.

Duidelijkheid taken en verantwoordelijkheid wat betreft zicht op doelgroep
Om jongeren in kwetsbare positie tijdig passende ondersteuning te bieden bij het vinden en behouden van werk is zicht op de doelgroep van belang. Vooral betrokkenen vanuit de gemeenten hebben de wens sneller op de hoogte te zijn van en betrokken te worden bij jongeren die vanuit het onderwijs (ook bij scholen met weinig leerlingen uit de subregio AM) toegeleid (moeten) worden naar de arbeidsmarkt; zeker als het gaat om de jongeren waarbij zorgen bestaan of de toeleiding naar en plaatsing op de arbeidsmarkt wel goed zal verlopen. Gemeenten merken regelmatig dat zij pas op de hoogte worden gebracht als er problemen (zijn) ontstaan bij de overstap naar de arbeidsmarkt en/of hebben het gevoel dat zij de enige zijn die inspanningen doen om zicht te krijgen op de doelgroep. Zij vinden het belangrijk om gezamenlijk op te trekken en een gezamenlijke verantwoordelijkheid te dragen voor het verkrijgen van zicht op de doelgroep.
Daarnaast merken verschillende betrokkenen op dat het van belang is jongeren die zijn uitgestroomd uit het onderwijs en geplaatst zijn op de arbeidsmarkt te volgen en in beeld te houden (in ieder geval de jongeren waar zorgen over bestaan). Verschillende betrokkenen zijn van mening dat nu niet geheel duidelijk is tot wiens verantwoordelijkheid de monitoring van deze jongeren behoort. Men vindt het maken van duidelijke afspraken hierover zeer belangrijk, zodat de JIKP'ers in beeld blijven en er tijdig kan worden ingegrepen als de situatie daarom vraagt; bijvoorbeeld als er problemen zijn op het werk, de baan weinig doorgroeimogelijkheden en toekomstperspectief biedt, jongeren moeizaam doorgroeien binnen hun werk, de jongere werkloos dreigt te raken.

Terugkoppeling informatie over vervolgloopbaan naar arbeid toegeleide JIKP'ers
Scholen (vso, pro) en mbo-instellingen (entree) die zich onder andere richten op de toeleiding naar arbeid zouden van andere betrokken partijen (gemeenten, werkplein, AM match, hulpverlenende partijen) graag informatie teruggekoppeld krijgen over de vervolgloopbaan van de uitgestroomde jongeren. Men hoort graag – zeker nadat de ondersteuning is overgedragen aan andere partijen – welke stappen door deze partijen gezet zijn, waar de jongeren tegenaan lopen en hoe het hen vergaat. Die informatie is van belang om het ondersteuningsaanbod van de scholen te

kunnen optimaliseren, te kunnen afstemmen op de behoeften van de jongeren en de leerlingen/studenten optimaal te kunnen voorbereiden op een passende plek op de arbeidsmarkt.

Duidelijkheid taken en verantwoordelijkheid wat betreft bieden begeleiding (en de financiering daarvan)
Verschillende betrokkenen merken dat er (soms) onduidelijkheid bestaat over de taken en verantwoordelijkheden bij de begeleiding van JIKP'ers richting arbeid. Wat is de rol van de school/mbo-instelling en wat is de rol van de (verschillende functies binnen de) gemeente en/of andere partijen bij de toeleiding naar werk en het behouden van werk? Hebben scholen/mbo-instellingen een rol in de ondersteuning van JIKP'ers in het behouden van werk? Er spelen bepaalde verwachtingen over elkaars rol, die niet altijd kloppen of waargemaakt worden. Het is dan ook belangrijk om duidelijke afspraken te maken over en inzicht te bieden in de rol en (casus)verantwoordelijkheid/regie van de verschillende betrokken partijen bij het vinden én behouden van werk. Daarbij is een 'warme overdracht' nodig indien de ondersteuning van JIKP'ers in dit kader wordt 'overgedragen' aan een andere partij. Op deze manier kan continuïteit in de begeleiding gewaarborgd worden en kan voorkomen worden dat de ondersteuning van de jongere (tijdelijk) stopt. Een positieve ontwikkeling is wel dat in de sluitende aanpak jeugdwerkloosheid gezorgd is dat alle partijen vertegenwoordigd zijn (Leerplicht, RMC, Werkplein, sociale voorzieningen). Daar ligt nu een plan waarin duidelijk wordt omschreven wie wanneer aan zet is en wanneer contact wordt gezocht met elkaar (over een jongere). De feitelijke uitvoering van dit plan komt 'langzaam in beweging'. Het plan vraagt een andere 'mindset' en dat kost tijd. Door het plan is het nu wel eenvoudiger om betrokkenen indien nodig te herinneren aan en te verwijzen naar de gemaakte afspraken.

Door het praktijkonderwijs en het samenwerkingsverband wordt in dit kader een specifiek voorbeeld genoemd. Jongeren in het praktijkonderwijs met een forse ondersteuningsbehoefte hebben intensieve begeleiding nodig op hun stage en uiteindelijke werkplek. Hoewel deze begeleiding momenteel door de gemeenten gefinancierd wordt, staat ter discussie welke partij hiervoor verantwoordelijk zou moeten zijn. Het argument wordt aangereikt dat een stage onderwijstijd betreft en dus eigenlijk door de onderwijsinstelling zou moeten worden betaald. Echter, deze kosten zijn te hoog voor de betreffende praktijkschool. Als gevolg van de discussie en het gebrek aan uitsluitsel is het de vraag of de betreffende leerlingen überhaupt stage kunnen gaan lopen aankomend schooljaar. Momenteel zijn de betrokken partijen met elkaar in gesprek over dit vraagstuk.

Samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid
In de vorige paragraaf kwam reeds naar voren dat verschillende partijen in de regio JIKP'ers ondersteunen bij het vinden en behouden van werk; verschillende organisaties (lokaal en regionaal), maar ook verschillende personen binnen die organisaties. In de praktijk betekent dit dat continue onderlinge afstemming, delen van informatie en expertise, uitspreken van verwachtingen en nauwe samenwerking noodzakelijk is. Uit de gesprekken komt naar voren dat de samenwerking, gezamenlijke verantwoordelijkheid, verbinding en gezamenlijkheid een belangrijk aandachtspunt zijn. Om de jongeren tijdig een passend ondersteuningstraject te kunnen bieden en te voorkomen dat de jongeren werkloos thuis komen te zitten, is het niet alleen essentieel om te delen welke jongeren tot de doelgroep behoren, maar ook om te delen wat hun situatie is, welke ondersteuning de jongeren al ontvangen (hebben) en wat de meest passende aanpak is. De kennis en expertise over de doelgroep moet samenkomen met de kennis en expertise over het ondersteuningsaanbod, ofwel de kracht van de scholen/mbo-instellingen (doelgroep) en de kracht

van de gemeenten (ondersteuningsaanbod) moet gebundeld worden en tot passende ondersteuning leiden.

Duidelijkheid ondersteuningsaanbod
Verschillende gesproken betrokkenen wijzen op 'ondoorzichtigheid' en onduidelijkheid met betrekking tot het ondersteuningsaanbod bij uitstroom richting werk. Het is zowel bij scholen, gemeenten als de jongeren zelf niet altijd helder welke ondersteuningsmogelijkheden er zijn bij de verschillende lokale en regionale partijen. Er zijn, zoals gezegd, verschillende partijen die ondersteuning bieden, maar welke partij biedt precies welke ondersteuning en wat is het verschil in ondersteuningsmogelijkheden? Ook de te volgen 'route' richting de beoogde/gewenste ondersteuning is niet altijd duidelijk: wie is precies het aanspreekpunt voor welke onderwerpen. Men vindt het wenselijk als het ondersteuningsaanbod duidelijk beschreven en vindbaar is, inclusief een routekaart of stappenplan om voor deze ondersteuning in aanmerking te komen.
Een vast aanspreekpunt (bijvoorbeeld via een loket) bij de gemeenten waar mensen terecht kunnen met vragen over jongeren in kwetsbare positie en het ondersteuningsaanbod bij uitstroom naar de arbeidsmarkt, kan in dit kader ook helpend zijn. Verschillende betrokkenen geven aan het lastig te vinden om de juiste contactpersoon – met kennis en expertise over de doelgroep en het ondersteuningsaanbod – te pakken te krijgen bij de gemeenten (ook de vele personeelswisselingen zijn een bemoeilijkende factor). In dat kader verwijzen diverse betrokkenen naar de werkwijze van het Jongerenpunt van de gemeente Amsterdam, als goed voorbeeld: goed vindbaar en makkelijk bereikbaar. Een dergelijk centraal meldpunt, of in ieder geval een overzicht van de contactpersonen is heel wenselijk, bijvoorbeeld via een website, zodat zowel voor professionals (van scholen/mbo-instellingen, gemeenten) als voor de jongeren zelf duidelijk is waar zij terecht kunnen met vragen over de ondersteuning richting arbeid.
Opgemerkt wordt dat het wellicht goed zou zijn als de partijen die ondersteuning bieden bij de uitstroom naar werk meer 'zichtbaar' zijn op de scholen (vso, pro, vmbo-b) en mbo-instellingen. Gemeente/RMC, Werkplein AA en AM match bijvoorbeeld zouden door regelmatiger aanwezig te zijn op de scholen/mbo-instellingen het ondersteuningsaanbod beter onder de aandacht kunnen brengen en kunnen verduidelijken (bijvoorbeeld met spreekuren, voorlichtingen). Ook zouden zij jongeren kunnen informeren en voorlichten over de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld door middel van een jaarlijkse markt, zoals bij het Altra College). Dergelijke inspanningen zullen er eveneens toe leiden dat de partijen elkaar beter weten te vinden en ondersteuning al in vroeg stadium kan worden ingezet.

Uniformiteit qua bepaling ondersteuningsbehoefte en toewijzing ondersteuning
Genoemd wordt het gebrek aan eenduidigheid en uniformiteit bij het bepalen of een jongere (tijdelijk of structureel) ondersteuning nodig heeft en van welk ondersteuningsaanbod de jongere gebruik kan maken. De diagnostiek aan de 'voorkant' is per gemeente anders en het verschilt per gemeente welke werkwijze gehanteerd wordt. Het is volgens betrokkenen wenselijk dat de gemeenten binnen de subregio Amstelland en de Meerlanden investeren in een duidelijke en uniforme aanpak bij het bepalen van de ondersteuningsbehoefte en de toewijzing van ondersteuning. Deze verbeterwens raakt aan het punt dat veel JIKP'ers uit de subregio Amstelland en de Meerlanden onderwijs volgen buiten de subregio (namelijk in Amsterdam), terwijl het ondersteuningsaanbod wel lokaal of subregionaal wordt bepaald. In dat opzicht is de aansluiting niet optimaal.

Omvang en invulling ondersteuningsaanbod
Enkele gesproken betrokkenen vinden het ondersteuningsaanbod voor JIKP'ers niet toereikend en omvattend genoeg. Men is van mening dat het aanbod 'groter en diverser' zou moeten zijn. Vooral de partijen die ook (nauw) samenwerken met de gemeente Amsterdam – dit zijn met name de mbo-instellingen in die regio – zien dat het aanbod daar veel groter is. Uiteraard is de doelgroep JIKP'ers daar groter, waardoor er meer mogelijkheden zijn om een dergelijk groter aanbod te realiseren. Aangegeven wordt dat momenteel bekeken wordt of er mogelijkheden zijn om meer jongeren uit de gemeenten van de subregio AM gebruik te laten maken van het aanbod van de gemeente Amsterdam (gezamenlijke financiering). Ook als dit niet mogelijk is, zou men graag zien dat de gemeenten binnen de subregio AM en de gemeente Amsterdam meer samenwerken om gezamenlijk een groter en diverser aanbod mogelijk te maken. De gemeenten binnen de subregio AM kunnen leren van 'good practices' van de gemeente Amsterdam en hoeven niet 'het wiel opnieuw uit te vinden'.

Uit de interviews komen verschillende wensen naar voren wat betreft de uitbreiding en invulling van het ondersteuningsaanbod. Enkele mbo-instellingen wijzen op het belang van ondersteuning bij het behoud van werk voor JIKP'ers, die met diploma uit de entreeopleiding (en met diploma uit de niveau 2 opleiding) stromen. Nu stopt de begeleiding vaak nadat deze jongeren zijn uitgestroomd. De mbo-instellingen hebben geen mogelijkheden om begeleiding bij het behoud van werk te realiseren, terwijl veel van de uitgestroomde jongeren dergelijke begeleiding wel kunnen gebruiken. Opgemerkt wordt dat mbo-instellingen en gemeenten/RMC intensiever en preventiever samen zouden moeten optrekken om te waarborgen dat de jongeren in beeld blijven en ondersteuning ontvangen als daar behoefte aan is. De ondersteuningsvraag van jongeren is beter in beeld te brengen als er nog contact is met de school, dus voor uitval.
Door verschillende betrokkenen wordt, voor de meest kwetsbare jongeren, gewezen op het belang van een 'doorlopende ondersteuningslijn' om preventief te kunnen acteren. Deze jongeren hebben behoefte aan duurzaamheid, vertrouwen, betrouwbaarheid en laagdrempeligheid in contacten. Zij hebben langdurige ondersteuning nodig van iemand met wie ze een vertrouwensband hebben. Het zou goed zijn als jongeren die gaan uitstromen naar werk al in het onderwijs kennismaken met en ondersteuning krijgen van dezelfde persoon die de begeleiding gaat bieden ná uitstroom. Deze jongeren zouden continue begeleiding (van bijvoorbeeld een coach) moeten krijgen. (Continue) begeleiding die in intensiteit kan variëren naar gelang de situatie van de jongere. Minimale ondersteuning bij relatief hoge zelfredzaamheid, maar opschalen naar intensievere begeleiding op het moment/de momenten dat jongeren moeite hebben met het behoud van werk, bijvoorbeeld als gevolg van een veranderde situatie ('actief als het moet, op de achtergrond als het kan'). Daarmee kan bijvoorbeeld baanverlies worden voorkomen is de gedachte. In de regio wordt reeds gesproken over de (door)ontwikkeling van een dergelijke werkwijze. Voor deze meest kwetsbare doelgroep wordt ook gewezen op de behoefte aan een groter aanbod voor begeleid werk in de gemeente Haarlemmermeer.

Oog blijven houden voor de behoeften van de jongeren in kwetsbare positie
In het voorgaande is ingegaan op verschillende verbeterwensen met betrekking tot de ondersteuning van JIKP'ers bij het vinden en behouden van werk. Men vindt het onder andere belangrijk om samen te werken, duidelijkheid te bieden over het ondersteuningsaanbod en heldere afspraken te maken over taken en verantwoordelijkheden. Tegelijkertijd wordt erop gewezen dat het bij JIKP'ers soms nodig is om af te wijken van 'gebruikelijke' ondersteuningsvormen, opgestelde regels en gemaakte afspraken.

“Het is goed om systemen en protocollen te organiseren rondom jongeren, maar je moet oppassen dat je niet te veel in systemen giet. Houd ruimte voor de praktische uitvoering.”

Het is belangrijk om te blijven kijken naar wat een jongere nodig heeft en maatwerk te bieden. Soms is het nodig om snel te schakelen, om te voorkomen dat je jongeren ‘kwijtraakt’. Dit vraagt korte lijnen, informeel contact met betrokkenen in de regio, betrokkenheid bij de doelgroep en – waar nodig – afwijken van bestaande regels en afspraken.

Specifieke verbeterwensen ten aanzien van dagbesteding
Aanvullend op de voorgaande verbeterwensen, hebben betrokkenen ook de volgende wensen specifiek gericht op de begeleiding bij de overstap naar dagbesteding:

- Opgemerkt wordt dat de afdeling WMO over het algemeen (pas) in actie komt als er een aanvraag is gedaan, waardoor het soms lang duurt voor een traject richting dagbesteding opgestart wordt.
- Als ondersteuning of trajecten richting dagbesteding niet goed lopen (of te laat opgestart worden), is het belangrijk dat de betrokkenen hierover communiceren. Aangegeven wordt dat op dit punt verbetering mogelijk is.
- Vanuit de afdeling WMO vragen medewerkers zich af of zij in preventieve zin iets kunnen doen, ofwel voorkomen dat iemand in de dagbesteding komt of om iemand na een korte periode in de dagbesteding naar betaald werk te kunnen begeleiden. Aangegeven wordt dat de pro/vso-scholen hier waarschijnlijk zelf ook wel aandacht voor hebben, maar mogelijk hebben medewerkers WMO van de gemeente meer/andere mogelijkheden om jongeren zelfredzaam te maken. Preventieve signalen zouden opgepikt moeten/kunnen worden om te voorkomen dat jongeren in de dagbesteding komen of voor langere tijd blijven. Bij dergelijke activiteiten speelt echter wel de vraag ‘wie (pro/vso of gemeente) doet wat op welk moment en wie betaalt dat’. Dit hangt samen met de eerder geformuleerde verbeterwens gericht op duidelijkheid en afspraken over taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot de begeleiding van jongeren in kwetsbare positie.

5 Conclusies en aanbevelingen

In de voorgaande hoofdstukken is een uitgebreid beeld geschetst van de monitoring van JIKP'ers en het begeleidingsaanbod in de overgang of terugkeer naar (vervolg)onderwijs, arbeidsmarkt of dagbesteding. Ook de ervaringen en verbeterwensen zijn aan bod gekomen. In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen beantwoord en puntsgewijs de belangrijkste conclusies gepresenteerd, evenals een zestal aanbevelingen.

Nadrukkelijk beschrijft de rapportage de situatie in de regio van vóór de coronacrisis. De verwachting is dat deze crisis leidt tot een economische recessie. Dit maakt de aandacht voor het vinden en behouden van werk- en stageplekken voor en door JIKP'ers nog actueler. Zij vormen door hun ondersteuningsbehoefte en lagere (onderwijs)niveau een kwetsbare groep op de arbeidsmarkt. Wat echter de concrete gevolgen voor de doelgroep JIKP zullen zijn, is nu nog niet te zeggen. Dat vraagt nader onderzoek.

5.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Welke afspraken kunnen gemaakt worden met de scholen met betrekking tot preventie van voortijdig schoolverlaten bij de overstap naar vervolgonderwijs en/of werk?
Belangrijk in het kader van preventie is om de jongeren in kwetsbare positie vroegtijdig in beeld te hebben. In het onderwijs moet 'de vinger aan de pols worden gehouden' en begeleiding worden ingezet als dat gezien de ondersteuningsbehoefte noodzakelijk is. Over het algemeen gebeurt dit. Om voortijdig schoolverlaten bij de overstap naar vervolgonderwijs en/of werk te voorkomen, is het essentieel dat de jongeren al vóór de overstap kennis hebben gemaakt met en begeleid worden door een persoon die ze vertrouwen en die ze ook kan blijven begeleiden gedurende en na de overstap. Het is belangrijk om hier met het onderwijs afspraken over te maken; wie gaat de 'doorlopende begeleiding' bieden, waar bestaat de begeleiding uit, wie blijft de jongeren monitoren, wie onderneemt actie en wanneer; ofwel wat zijn de rol en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken partijen en wie heeft (wanneer) de regie? Belangrijk is dat de 'jongere voorop' staat, dat wordt beaamd door alle gesproken betrokkenen en is een belangrijke motivatie voor hun inzet.

Wat werkt bij de overstap (Overstapdashboard evalueren en andere overstapacties)?
Bij de overstap zijn een aantal zaken essentieel: continu zicht houden op de (ondersteuningsbehoefte van de) jongeren, het realiseren van een warme overdracht en het bieden van doorlopende ondersteuning (die eventueel kan variëren in intensiteit).
Om continu zicht te houden op de jongeren is het van belang dat gegevens tijdig in het Overstapdashboard verwerkt worden, up-to-date gehouden worden en dat er betrokkenen aangewezen worden die actief 'op zoek gaan' naar ontbrekende informatie.
In aanloop naar de daadwerkelijke overstap is het belangrijk dat betrokkenen bij de overdracht elkaar weten te vinden; wie kan (een contactpersoon uit) het vo/mbo benaderen binnen bijvoorbeeld de vervolgopleiding om (gezamenlijk) een warme overdracht te realiseren? Jongeren in kwetsbare positie zijn gebaat bij een warme overdracht. Het is essentieel om hier heldere afspraken over te maken en zichtbaar te maken wie bij de verschillende betrokken partijen verantwoordelijk is voor de realisatie van de warme overdracht.

Ook wordt benadrukt dat jongeren in kwetsbare positie langdurige ondersteuning nodig hebben van iemand met wie ze een vertrouwensband hebben. Dat betekent dat het goed zou zijn als jongeren die gaan uitstromen naar werk al in het onderwijs kennismaken met en ondersteuning krijgen van dezelfde persoon die de begeleiding gaat bieden ná uitstroom. Hierbij is het belangrijk om te blijven kijken naar wat een jongere nodig heeft en maatwerk te bieden. Soms is het nodig om snel te schakelen, om te voorkomen dat je jongeren 'kwijtraakt'. Dit vraagt korte lijnen, informeel contact met betrokkenen in de regio, betrokkenheid bij de doelgroep en – waar nodig – afwijken van bestaande regels en afspraken. De korte lijnen, het informele contact en betrokkenheid bij de doelgroep zijn ook factoren die een overdracht/overstap 'warm' kunnen maken.

Wat zijn effectieve acties na ontvangst van de DUO-gegevens van jongeren in een kwetsbare positie in november (dus na overstap)?

Uit de gesprekken met de verschillende betrokkenen wordt gewezen op het belang van een 'doorlopende ondersteuningslijn' gericht op preventie. Jongeren in kwetsbare positie zijn gebaat bij continue begeleiding, die in intensiteit kan variëren naar gelang de situatie van de jongere ('actief als het moet, op de achtergrond als het kan'). Om in de gaten te houden of de intensiteit van de ondersteuning 'op-/afgeschaald' moet worden, is het noodzakelijk om alle jongeren in kwetsbare positie met enige regelmaat te benaderen om zicht te houden op hun situatie. Uit de interviews komt echter ook naar voren dat het RMC te maken heeft met factoren, die een 'continue' benadering en/of begeleiding van jongeren belemmert (financiën, capaciteit). Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat de gemeenten duurder uit zijn als zij jongeren in kwetsbare positie moeten 'herbemiddelen' naar werk dan als zij jongeren continue begeleiding (met variatie in intensiteit) bieden bij het behoud van werk.

Voldoet het huidig aanbod voor de (hulp)vragen van jongeren in kwetsbare positie?

Hoewel enkele betrokkenen wensen hebben ten aanzien van de omvang en invulling van het ondersteuningsaanbod, geeft het onderzoek geen aanleiding om te denken dat het huidige aanbod voor de (hulp)vragen van jongeren in kwetsbare positie niet voldoet. Wel liggen er aandachtspunten met name bij de 'vindbaarheid' van het aanbod. Het is bij scholen, gemeenten en jongeren zelf niet altijd helder welk aanbod beschikbaar is (bijvoorbeeld als het gaat om het aanbod van het RMC), wanneer een jongere daarvoor in aanmerking komt en wat de te volgen 'route' is richting de beoogde/gewenste ondersteuning. Verschillende betrokkenen wijzen op de wens tot één sub-regionaal centraal meldpunt, waar men terecht kan met vragen over jongeren in kwetsbare positie, met vragen over het ondersteuningsaanbod en waar betrokkenen met kennis en expertise (waar nodig) kunnen helpen met het bieden van of doorverwijzen naar de juiste begeleiding.

Op welke momenten is de jongere in een kwetsbare positie in beeld en met welke ondersteuningsvraag?

Deze onderzoeksvraag is niet één op één te beantwoorden. In gesprek met de betrokkenen komt naar voren dat het antwoord op deze vraag verschilt per jongere en per partij, waarbij de jongere in beeld komt. Vaak zijn de jongeren in het onderwijs goed in beeld, maar raakt men het zicht op jongeren kwijt na uitstroom (dat geldt met name voor de JIKP'ers die uitstromen uit de entreeopleiding). De jongeren komen vaak pas in beeld bij partijen als Werkplein, AM match op het moment dat zij zich daar aanmelden of als zij daar aangemeld worden. Als de jongeren na uitstroom niet gevolgd worden, is er ook geen zicht (meer) op hun ondersteuningsvraag. Daarmee wordt nog eens extra het belang benadrukt van een continue monitoring van de jongeren.

5.2 Conclusies

Monitoring JIKP

- De monitoring wordt in de twee delen van de regio verschillend uitgevoerd, met als belangrijkste verschil dat in Amstelland (ook) preventief wordt gekeken naar leerlingen met dreigende uitval en dat in Haarlemmermeer het accent ligt op jongeren die zijn uitgevallen. De monitoring functioneert over het algemeen redelijk goed, maar er zijn enkele punten die verbetering behoeven.

- Er zijn meer technische problemen in het beschikbaar krijgen en koppelen van data. Dat heeft te maken met regels voor privacy- en gegevensbescherming, maar ook met de verschillende wijzen waarin partijen daarmee omgaan.

- De informatie die nu verzameld wordt, heeft twee doelen: het moet partijen – gemeenten, scholen – inzicht geven in loopbanen en problemen van jongeren in kwetsbare positie (sturingsinformatie, beleidsinformatie) en het moet partijen helpen om interventies te plegen op het niveau van individuele jongeren die uitvallen of dreigen uit te vallen (casusinformatie, gericht op actie). Nu lopen deze twee typen informatie door elkaar en uiten partijen verschillende behoeften. Dat draagt bij aan de onduidelijkheid over welke informatie nodig is, waar die informatie vandaan moet komen en welke partij de informatie bijeen moet brengen.

- Er bestaan verschillende informatiebehoeften bij partijen (scholen, gemeenten) en daardoor ook verschillende verwachtingen van de monitoring.

- Het is onvoldoende duidelijk wat de positie en rol van het RMC is in de monitoring (en ook in de ondersteuning, zie hierna). Het is duidelijk dat het RMC een centrale rol heeft in het bijeenbrengen van informatie, maar het is niet (altijd) helder wat de taak/verantwoordelijkheid van het RMC is die voortvloeit uit die informatiepositie. Is het de verantwoordelijkheid van het RMC om andere partijen te informeren (terugkoppeling, informatiedelen), hoe ver reikt die verantwoordelijkheid en hoe actief (proactief/reactief) moet het RMC daarin zijn? Vloeit uit de informatiepositie van het RMC ook een handelingsverantwoordelijkheid voort jegens de betreffende jongeren en de betrokken scholen? Deze vragen raken aan de begeleiding en ondersteuning van de doelgroep, waarover hierna meer.

- Er is een brede wens om – ook op basis van informatie uit de monitoring – preventief te kunnen handelen en uitval van jongeren in kwetsbare positie te voorkomen. Hoewel daarin de opzet van de monitoring binnen de regio verschillende keuzes in zijn gemaakt, blijkt uit de samenwerking rondom overgangen en overdracht dat er breed behoefte is om vroegtijdig te signaleren en handelen. De monitoring sluit daar nu niet altijd optimaal bij aan.

Begeleiding en ondersteuning

- Er is een breed en divers aanbod van begeleiding en ondersteuning van jongeren in kwetsbare positie in de overgangen naar vervolgonderwijs, dagbesteding of werk. Over het algemeen oordelen betrokkenen positief over de begeleiding en ondersteuning. Er zijn geen signalen dat bepaald aanbod ontbreekt. Knelpunten/verbeterpunten worden op onderdelen wel genoemd en hebben met name betrekking op de ‘vindbaarheid’ van het

aanbod, de kwaliteit van het aanbod (met name de kwaliteit van de warme overdracht) en de continuïteit van het aanbod (bv. in de begeleiding na uitstroom, in het behoud van werk).

- Het Overstapdashboard is een belangrijk instrument in de bewaking van de overgang vo-mbo. Ondanks alle inspanningen wordt het instrument nog niet altijd goed gevuld en gebruikt. Het is onduidelijk wat de toekomst is van het dashboard als de landelijke voorziening VVA in gebruik wordt genomen.

- Door de scholen worden diverse vormen van ondersteuning en begeleiding ingezet om de overstap naar vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt goed te laten verlopen. Onderstaand schema bevat een kort overzicht, inclusief de belangrijkste knelpunten/aandachtspunten.

Ondersteuning in de overstap	Waar	Aandachtspunten
Uitstroomoverleggen	Pro/vso/entree (met gemeente); focus op jongeren die uitstromen naar werk of dagbesteding en jongeren, waarbij Leerplicht/RMC (extra) ondersteuning kan bieden	- Twijfel bij gemeente over (geschikte) momenten uitstroomoverleggen - Soms gemeente (nog) zoekende naar haar rol (en intensiteit daarvan) na uitstroomoverleg (opvolging)
Overstapdashboard	V(s)o naar mbo	- Vulling en snelheid informatieverwerking ODB - ODB i.r.t VVA - ODB niet gebruikt voor overstappers mbo-1 naar mbo-2 (wel gewenst) - Duidelijkheid en gebruiksvriendelijkheid ODB
Warme overdracht	Vmbo-b, pro, vso naar mbo, mbo-1 naar mbo-2	- Kwaliteit warme overdracht verschilt - Voor vmbo-b: alleen warme overdracht voor leerlingen waar *vooraf* zorgen over zijn - Geen systeemafspraken met mbo over doorstromers vanuit (pro en) vso
Entree op Pro	Pro	
Nazorg (2 jaar)	Pro, vso	- Minder contact met vso-leerlingen die doorstromen naar hbo/wo (dan met vso-leerlingen die doorstromen naar mbo)
Individuele ondersteuning (vaak maatwerk) in de overstap	Vmbo-b, pro, vso naar mbo, mbo-1 naar mbo-2	- Niet altijd begeleiding bij overstap pro naar mbo-2 - Overstappers van pro en vso naar mbo met negatief advies / ander uitstroomprofiel - Weinig continuïteit in de begeleiding - Geen continue monitoring van overstappers
Individuele ondersteuning in het vinden van werk (o.a. stagebegeleiders, jobcoaches, leerwerkcoaches)	Pro/vso/entree naar werk	- Onduidelijkheid over taken en verantwoordelijkheden bij het begeleiden van JIKP'ers naar werk - Niet altijd voldoende samenwerking

De uitstroomoverleggen bij pro, vso en entree worden door betrokkenen positief gewaardeerd. Scholen begeleiden leerlingen zelf ook naar vervolgonderwijs, maar de intensiteit verschilt per onderwijstype. Aandachtspunten zijn de jonge overstappers van pro naar mbo, leerlingen uit vmbo-basis die naar mbo-niveau 2 gaan, leerlingen uit het vso met een profiel arbeidsmarkt (of dagbesteding) die zich aanmelden bij het mbo en studenten van de entree die doorstromen naar niveau 2.

- Leerplicht en RMC hebben een rol in de begeleiding tijdens de overgang naar vervolgonderwijs. Op sommige punten is die rol concreet ingevuld (bijvoorbeeld uitstroomoverleggen), maar op andere punten is het minder duidelijk hoe de taken en verantwoordelijkheden tussen scholen en Leerplicht/RMC zijn afgebakend. Dat heeft betrekking op de benadering en begeleiding van de jongere, maar ook in de schakelfunctie naar hulpverlening of arbeidstoeleiding.

- In de begeleiding naar de arbeidsmarkt (en de monitoring van de arbeidsloopbaan) spelen verschillende partijen een rol. Enerzijds biedt dat diversiteit in mogelijkheden en maatwerk, maar anderzijds leidt het ook tot onduidelijkheid over wie waarvoor verantwoordelijk is. Er is onvoldoende transparantie in het aanbod en onvoldoende kennis over en weer bij partijen. De onderlinge afstemming, samenwerking en informatieoverdracht (ook terugkoppeling) kan beter.

- In de overgang van onderwijs naar dagbesteding is een verbeterpunt de communicatie en (preventieve) samenwerking tussen onderwijs en gemeenten (WMO).

5.3 Aanbevelingen

1. Kijk opnieuw kritisch naar de monitoring en stel duidelijker vast wat de monitor wel en niet doet en moet kunnen. Maak daarbij een onderscheid tussen de ‘beleidsfunctie’ en de ‘interventiefunctie’ van de monitor en kijk voor beide functies afzonderlijk welke partijen aan welk type informatie behoefte hebben. Maak duidelijke keuzes in wat de monitor aan informatie bijeenbrengt en wat de monitor (op welke momenten, voor wie, in welke vorm) aan informatie oplevert.

2. Kijk opnieuw naar de mogelijkheden om de monitor (ook in Haarlemmermeer) een preventieve functie te geven. Dat kan door aan te sluiten bij bestaande initiatieven rondom de overgangen/overdracht.

3. Spreek gezamenlijk in de regio af wat er, op het punt van monitoring en daaruit volgende acties, van RMC (en Leerplicht) verwacht kan worden. Creëer duidelijkheid over rollen en taken, met name in de afbakening met scholen en met partijen actief in de toeleiding naar werk.

4. Onderzoek hoe de ‘lokale’ waarde van het instrument Overstapdashboard behouden kan worden als het landelijke instrument VVA actief wordt. Het dashboard heeft ook een functie in het bewustmaken en betrekken van scholen (decanen) en het vergroten van de gezamenlijke, regionale verantwoordelijkheid voor de overgangsproblematiek. Het is onzeker of een landelijk alternatief dat ook kan opleveren.

5. Er zijn concrete aandachts-/verbeterpunten genoemd in de begeleiding van overgangen (naar vervolgonderwijs, werk en dagbesteding), onder meer over de doorstroom van vso en pro naar mbo, van entree naar mbo-2 (zie tabel eerder in de conclusie). Maak hiervan actiepunten voor de komende programmaperiode.

6. In de toeleiding naar werk zijn nu veel partijen actief. Creëer een platform/samenwerking zodat informatie gedeeld kan worden en er meer duidelijkheid ontstaat over de mogelijkheden en ieders te verwachten rol. Een dergelijke samenwerking zou kunnen bestaan uit periodiek overleg met de partijen (op uitvoeringsniveau) om elkaar beter te leren kennen, voor uitwisseling van relevante ontwikkelingen op elkaars werkterrein en organisatie, voor afstemming en (waar nodig) samenwerking. Een tweede doel is om voor *derden* een goed overzicht te creëren van welke partijen in de regio actief zijn, wat zij doen en voor welke doelgroep en hoe of via welke weg zij benaderd kunnen worden. Een dergelijk 'platform' kan op verschillende manieren vorm krijgen, van folder tot subregionaal jongerenloket, afhankelijk van de wensen van de partijen.

Bijlage 1 – Overzicht geïnterviewde personen

Organisatie	Naam	Functie
Subregio Amstelland	Bert Timmermans	RMC-coördinator
Gemeente Amstelveen/Aalsmeer	Els Heldens	Beleidsmedewerker Onderwijs
Gemeente Amstelveen/Aalsmeer	Jurrian Blokland	Strategisch beleidsadviseur maatschappelijk domein (waaronder Jeugd)
Gemeente Amstelveen/Aalsmeer	Karine Emons	Verbinder jeugd, onderwijs en zorg
Gemeente Amstelveen/Aalsmeer	Soheyla Fakhri Balutch	Leerplichtambtenaar po/v(s)o
Gemeente Amstelveen/Aalsmeer	Jacqueline Schmidt	Kwalificatieplichtambtenaar regio Amstelland (mbo 16 en 17 jaar)
Gemeente Amstelveen	Karima Marzouk	RMC-trajectbegeleider voor mbo en voortijdig schoolverlaters
Gemeente Amstelveen	Salsabiel Yacoubi	Stagiaire (RMC)
SWV VO Amstelland en de Meerlanden	Frans Jordaan	(Nieuwe) directeur
SWV VO Amstelland en de Meerlanden	Bas Vismans	Voormalig directeur
SWV VO Amstelland en de Meerlanden	Brenda Martin	Orthopedagoge Regioloket
Praktijkschool Uithoorn	Robert Sant	Stagedocent en decaan
Praktijkschool Uithoorn	Sander Balk	Stagedocent
Praktijkschool De Linie, Hoofddorp	Eric van de Reep	Teamleider (voornamelijk bovenbouw)
VSO Altra College, Hoofddorp	Pien Stroethoff	Locatiedirecteur
Altra College Bleichrodt	Jacqueline Molenaar	Decaan en Intern Begeleider
VSO Alphons Laudy	Dasja Tuin	Adjunct-directeur (en zorgcoördinator)
Gemeente Haarlemmermeer	Doke de Jong	Beleidsmedewerker onderwijs en waarnemend RMC-coördinator
Gemeente Haarlemmermeer	Annelies den Reijer	Leerplichtambtenaar
Gemeente Haarlemmermeer	Marloes Kuilder	RMC-trajectbegeleider
Werkplein AA	Miranda den Daas	Projectleider Sluitende Aanpak en arbeidsbemiddelaar jongeren
Werkplein AA	José de Jong	Floormanager
Gemeente Uithoorn	Dolinda Knigge	Beleidsmedewerker
Gemeente Ouder-Amstel en Uithoorn	Angela de Jong	Leerplichtambtenaar
Nova College	Hans Bronsveld	Manager Pluspunt locatie Hoofddorp
Nova College	Marieke Wattel	SMW-er verbonden aan expertisepunt PaO
ROC van Amsterdam	Leila Odeh	Contactpersoon Entree-opleidingen / ROC op maat
ROC van Amsterdam	Janneke Gulen	Manager ROC op maat Zuidoost
Gemeente Haarlemmermeer	Madelon van Duuren	Contactpersoon Sociale Dienstverlening
AM match	Guido Boonstra	Manager werk & werkgeversdienstverlening
Herbert Vissers College	Christiaan Schopman	Decaan
ROC Top	Sigrid Gils	Zorgcoördinator